

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น และพัฒนารูปแบบการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น
2. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. บทบาทของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตรระยะวัยรุ่น
4. บทบาทของผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น
5. บทบาทพยาบาลวิชาชีพกับการสร้างเสริมสุขภาพครอบครัว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

คำว่าวัยรุ่น (Adolescent) ตามความหมายขององค์การอนามัยโลก (WHO) หมายถึงประชากรกลุ่มอายุ 10-19 ปี ซึ่งเขาเหล่านี้กำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และอิทธิพลของสื่อสารในเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรม วิธีชีวิต และการดำรงชีวิตของประชากรกลุ่มนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ยุพา พูนขำ, 2541) เนื่องจากเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็ก และวัยรุ่น ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความสับสนในตนเอง ปรับตัวไม่ได้ มีปัญหามากมายโดยเฉพาะปัญหาเรื่องเพศ และการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่ง 1 ใน 4 ของประชาชนชาวไทยเป็นวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ วัยรุ่นตอนต้นอายุระหว่าง 10-15 ปี วัยรุ่นตอนกลางอายุระหว่าง 16-19 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุระหว่าง 20-24 ปี (ประทุม ไบ่นสุวรรณ, 2545, หน้า 11)

1. พัฒนาการของวัยรุ่น พัฒนาการของวัยรุ่นในระยะต่าง ๆ เป็นดังนี้

1.1 วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนต้นมีพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 พัฒนาการทางร่างกาย วัยนี้เด็กผู้หญิงจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุ 10-11 ปี จะเจริญเติบโตสูงสุดเมื่ออายุ 14 ปี และจะหยุดคงที่เมื่ออายุ 18 ปี

พัฒนาการทางเพศเด็กผู้หญิงเริ่มมีขนที่หัวเหน่า เมื่ออายุประมาณ 11-12 ปี ต่อมาอีกประมาณ 2 ปี จึงจะมีขนที่รักแร้ ช่วงอายุประมาณ 12-13 ปี เด็กผู้หญิงจะมีประจำเดือนเป็นครั้งแรก เพราะมีการสุกของไข่ มีการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ของมดลูก และช่องคลอดพร้อมที่จะรองรับการตั้งครรภ์ เซลล์รังไข่จะเจริญเติบโตเป็นไข่ที่สุก ตกจากรังไข่ในรอบเดือนต่อนั้นก็มีพัฒนาการทางเพศ (ประทุม แป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 14) ทำให้มีลักษณะแสดงความเป็นหญิงคือ มีหน้าอก มีเอว สะโพกผาย (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 50) พัฒนาการทางเพศในเด็กผู้ชาย องคชาติ(Penis) ลูกอัณฑะ (Testis) เจริญอย่างรวดเร็ว นมแตกพาน มีขนขึ้นที่หัวเหน่า รักแร้ มีหนวดเครา และที่สำคัญก็คือมีการขับเค็มน้ำสุจิกออกมาขณะหลับ เรียกว่า “ฝันเปียก” ประทุม แป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 14) ในระยะนี้เด็กผู้ชายส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสุขสุดยอดทางเพศ มีการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 50)

1.1.2 พัฒนาการทางจิตใจ เด็กวัยนี้จะสนใจเรื่องของตนเองอย่างมาก (Self consciousness) ฉะนั้นเด็กจะมีความรู้สึกไวต่อคำพิพากษาวิจารณ์ และต่อสายตา ท่าทีของผู้อื่น ความสนใจตนเองจะมีมากขึ้น เช่น ห่วงกังวลสับสนใบหน้า ใช้นเวลานานในการส่องกระจก มีอารมณ์พลุ่งขึ้นได้บ่อย ๆ ถ้าคิดว่าตนถูกตำหนิหรือค่อนขอด เด็กจะมีการแต่งตัวตามสมัยนิยมและตามอย่างเพื่อน เป็นต้น

วัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระ (independence) สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนสำหรับวัยนี้คือ เด็กทำอะไรได้ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ไม่ชอบให้ใครมาโอบหรือมาบอกแนะนำอย่างเด็กเล็ก ๆ ขณะเดียวกันก็เริ่มวิพากษ์วิจารณ์หรือไม่เห็นด้วยกับความคิดความเห็นของพ่อแม่ซึ่งแสดงถึงการทำตัวห่างจากพ่อแม่และผู้ใหญ่ อันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการทะเลาะกันทำให้เกิดความรู้สึกสับสน สองจิตสองใจ ถ้ายอมรับการดูแลและทำตามคำสั่งของพ่อแม่ก็จะขัดกับความต้องการเป็นอิสระของตน แต่บางขณะก็อาจรู้สึกกลัวการที่จะต้องเป็นอิสระพึ่งตนเอง (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 2)

1.1.3 พัฒนาการทางอารมณ์ ความรู้สึกสับสนและสองจิตสองใจในหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายและอาจมีปฏิกิริยาต่อต้านก้าวร้าว เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความเครียดและกังวลสูงต่อการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การปรับตัวใหม่ให้สมกับวัย การต่อสู้กับข้อขัดแย้งที่จะเป็นอิสระหรือยังต้องการที่พึ่งอยู่แล้วเด็กยังต้องการปรับตัวกับความต้องการของผู้ใหญ่ที่มีท่าทีต่อตนเปลี่ยนไป การปรับตัวเข้ากับเพื่อนต่างเพศและอื่น ๆ ความสับสนว่าตนจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ บางคนอาจต้องเปลี่ยนโรงเรียน หรือเรียนต่อ ช่วงวัยนี้จะมีอารมณ์ได้ทั้งหัวใจ และไปอย่างสุดขีดได้ เช่น ร้องกรี๊ดกร๊าดเมื่อดีใจ หรือ

ร้องไห้อย่างมากต่อเหตุการณ์เพียงเล็กน้อย ถ้ารักใคร่จะทุ่มเทมาก ถ้าโกรธหรือเกลียดก็จะรุนแรงได้ จึงพบได้บ่อยว่าอารมณ์ของวัยรุ่นอาจมีลักษณะก้าวร้าว และเป็นไปอย่างวู่วาม (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 2) นอกจากนี้ยังพบว่าอารมณ์ความรู้สึกหรือความวิตกกังวลของวัยรุ่นเกี่ยวกับร่างกาย และเพศมีหลาย ๆ ด้าน คือ มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายว่าเกิดอะไรขึ้นตามร่างกายผิดปกติหรือไม่ วัยรุ่นคนอื่น ๆ เป็นเหมือนกันไหม วิตกกังวลกับอารมณ์ทางเพศที่สูงขึ้นและรู้สึกไม่แน่ใจในความเป็นชายหรือหญิงของตนที่อาจทำให้ภาพพจน์หรือความนับถือตนเองสั่นคลอน กังวลกับพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ความอยากรู้ อยากเห็นหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศต่าง ๆ กลัวการเป็นผู้ใหญ่ กลัวความรับผิดชอบ บางครั้งอยากเป็นเด็ก บางครั้งอยากเป็นผู้ใหญ่ ทำให้มีอารมณ์ผันผวน หงุดหงิดง่าย (สถาบันเด็ก มุขนิธิ เด็ก, 2550)

1.1.4 พัฒนาการด้านสังคม การคบเพื่อนเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญเพราะการมีเพื่อน ช่วยให้วัยรุ่นมีความรู้สึกที่ตนมีพรรคพวกที่จะเข้ากลุ่มด้วยได้ ทำให้เกิดความรู้สึกเข้มแข็ง มั่นใจ และมีอำนาจขึ้น แพ้ชั้นของวัยรุ่นประกอบด้วยการแสดงออก เสื้อผ้า ทรงผม ดนตรี ความคิดอ่านภาษาและศัพท์แสงต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งที่เป็นสื่อกลางสำคัญของวัยรุ่นคือ โทรศัพท์ และดนตรี หรือการเต้น ร้องรำ จังหวะต่าง ๆ การเขียนโครง กลอน หรือบันทึกเรื่องยาวในไดอารี่ ฯลฯ อันเป็นลักษณะเฉพาะที่วัยรุ่นแสดงออกเกี่ยวกับอารมณ์และความรัก การแสดงออกของวัยรุ่นจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเรื่อย ๆ ตามระยะเวลา วัยรุ่นควรถูกส่งเสริมให้มีทางออกในการกีฬา ดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ อย่างมีขอบเขต

วัยรุ่นมีความสนิทสนมกันในหมู่เพื่อนได้มาก เด็กวัยนี้มีความจำเป็นต้องมีเพื่อนสนิทหรือเพื่อนคู่หู วัยรุ่นมักจะรักและสนิทสนมกับเพศเดียวกันได้ง่ายทั้งในชั้นเดียวกันหรือต่างชั้นโดยไม่มีความรู้สึกทางเพศเข้ามาปะปน มิตรภาพเกิดขึ้นง่ายและยั่งยืนในวัยนี้ การมีกลุ่มเพื่อนเป็นประโยชน์มาก แต่ก็อาจเป็นโทษได้มากเช่นกันถ้ากลุ่มเพื่อนมีความประพฤติไม่ดี ชวนกันทำในสิ่งที่ไม่ดี ผิดกฎหมาย เช่น กลุ่มเด็กเถร อันทพาล เป็นต้น

ในระยะวัยรุ่นตอนต้น เด็กยังไม่ได้ให้ความสนใจเพื่อนต่างเพศอย่างจริงจังนัก หรือเป็นไปในทางอ้อม เช่น เป็นการต่อปากต่อคำได้เถียงกัน เด็กชายชอบแหงหรือวิพากษ์วิจารณ์เด็กผู้หญิงจะงอนหรือค่อนข้างขอดผู้ชาย บางคนอาจจะให้ความสนใจพูดคุยกับเพศตรงข้ามอย่างเปิดเผยก็ได้ การสนใจเพื่อนต่างเพศอาจออกมารูปความฝันกลางวัน การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ฯลฯ อาจมีการสนใจเพื่อนเพศเดียวกันในลักษณะคล้ายรักร่วมเพศ แต่มักจะเป็นเพียงชั่วครว และเป็นกลไกป้องกันความรู้สึกของตนเองที่จะเข้าหาเพื่อนต่างเพศก็ได้ วัยรุ่นระยะนี้

อาจแก้ปัญหาแรงขับเคลื่อนทางเพศด้วยการแลกเปลี่ยน ความนึกคิดและกิจกรรมกับเพื่อน ๆ เพศเดียวกัน และมีการแสดงออกด้วยการพยายามลองทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่ตนมีความรับผิดชอบอยู่ และให้ความสนใจในกิจกรรมกีฬา ดนตรี หรือการกระทำร่วมกันระหว่างหมู่พวก เพื่อความอายและความกังวลในเพื่อนต่างเพศ ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ในระยะนี้มักเป็นเรื่องการทดลองคบหากว่า เป็นเรื่องความรักชอบพออย่างแท้จริง การมีปัญหาทางเพศกับทั้งเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ตาม มักมาจากพื้นฐานดั้งเดิมที่เป็นปัญหาอยู่แล้วในตัวของวัยรุ่นเองและครอบครัว และที่สำคัญคือ ถูกผลักดันหรือดึงดูจากสภาพสังคม

1.1.5 พัฒนาการด้านความคิด เมื่อเด็กย่างเข้าวัย 10-11 ปี จะมีความคิดอ่านที่พัฒนาขึ้นกว่าเดิมมาก สามารถเข้าใจอะไรได้ดีขึ้น และคิดถึงสภาพความเป็นจริงได้ดีกว่าเดิม สามารถวิจารณ์เรื่องบางเรื่องได้ การที่เป็นเช่นนี้ เป็นลักษณะการเจริญเติบโตที่เด็กจะเริ่มมีความคิดอ่านของตนเอง รู้จักพิจารณาไตร่ตรอง เริ่มมีความคิดแบบนามธรรม (abstract thinking) ใช้เหตุผลและทฤษฎีได้มากขึ้น รู้จักแก้ปัญหาได้ดีขึ้น และมีความคิดอ่านกว้างขวางกว่าเดิม เริ่มสนใจเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ศาสนา คุณธรรมต่าง ๆ ฯลฯ และยึดถือแนวคิดที่ตนนิยมว่าเป็นเลิศกว่าอย่างอื่น (idealism) ความคิดวัยนี้จึงรุนแรง และอาจเถียงอย่างเอาเป็นเอาตายได้ วัยรุ่นจะมีความคิดสร้างสรรค์ (creativity) อยากรู้อยากเห็นทำสิ่งเก่า ๆ และสร้างสิ่งใหม่ ๆ แทนเด็กบางคนยึดถือ idealism หรือ creativity นี้ไปจนโตเป็นผู้ใหญ่ สามารถแสดงฝีมือทางอาชีพ ศิลปะ หรือยึดอาชีพทางศาสนาหรือทำงานเสียสละกับคนพิการ ทุ่มเทตนเองต่อการเมืองหรือสนใจงานวิจัยอย่างจริงจัง (อัมพร เภญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 3)

1.2 วัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นในระยะนี้มีพัฒนาการต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย วัยนี้เด็กผู้ชายจะเริ่มโตทันเด็กผู้หญิง โครงสร้างของร่างกายเด็กผู้หญิงจะมีลักษณะเป็นหญิงสาว อวัยวะสืบพันธุ์ ต่อมเพศ หน้าอกและสะโพกจะขยายเต็มที่เอวคอด วัยรุ่นหญิงอาจสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เพราะการมีเพศสัมพันธ์ มีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ซึ่งอาจจะนำไปสู่การทำแท้ง พัฒนาการทางเพศวัยรุ่นชายตื่นตัวทางเพศง่าย อารมณ์เพศสูงสุดในช่วง 17-18 ปี อารมณ์รู้ว่าไม่รู้จักการระอคอย เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน อาจทำให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ช่วงนี้มีปัญหาเรื่องการปรับตัวมากที่สุด (ประทุม แป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 14)

1.2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ เด็กวัยนี้จะมีอิสระมากขึ้น จะพยายามออกจากความปกครองของผู้ปกครอง ทั้งเพศชายและเพศหญิงจะมีความใกล้ชิดกันในสังคมมากขึ้น เช่น ร่วมเรียนในสถาบันเดียวกัน เด็กผู้ชายในวัยนี้กิจกรรมทางเพศ คือ การกอดจูบจูบคลำมากกว่า

มีการร่วมเพศ ยกเว้นพวกกรรมกรหรือพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมการร่วมเพศเร็ว หรือเด็กหนุ่มบางคนจะมีการร่วมเพศเร็วถ้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจในด้านนี้ หรือมีนั้ระหว่างชายหญิงบ่อย แต่ความสัมพันธ์จะเป็นไปไม่นานและไม่ดำเนินไปถึงขั้นแต่งงานกัน

การที่หนุ่มสาววัยนี้เริ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงกันข้ามจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจปัญหานี้มีความสำคัญมาก เพราะพ่อแม่จะเคร่งครัดในเรื่องนี้มาก ตัวเด็กจะรู้สึกสับสน วางตัวไม่ถูก และจะทำให้เขาเห็นห่างจากพ่อแม่และเพื่อนเพศเดียวกันเขาก็พอใจสำหรับเด็กผู้ชายจะมีปัญหาน้อยกว่าหญิง เพราะครอบครัวมักให้เสรีภาพ ในเรื่องเพศมากกว่าเด็กผู้หญิง และลักษณะอารมณ์ก็หนักแน่นกว่าเด็กหญิง (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 50) เยาวชนวัยนี้จะใช้ชีวิตอย่างเป็นเรื่องเป็นราว สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบได้เป็นส่วนหนึ่งแล้วแต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบว่าเขายังเป็นผู้ใหญ่ได้ไม่เต็มที่เพราะยังมีการเล่นเข้ามาแทรกปนอยู่เสมอ (sense of play) การพูดการกระทำยังไม่คงที่และเข้ากับสภาพความเป็นจริงนัก ยังยกโทษให้ตนเองและคิดเข้าข้างตนเองอยู่ ต้องการอะไรและอยากทำอะไรจะรู้สึกให้เป็นอย่างนั้นทันที อดทนรอคอยไม่ค่อยได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายเด็กเล็ก จึงเป็นได้ว่าในช่วงอายุนี้ยังมีอารมณ์ว่าความได้ยังสนุกสนาน ความรับผิดชอบยังไม่เต็มที่มองโลกอย่างมีชีวิตชีวาและสดใส การวางแผนและการกระทำยังเป็นไปอย่างทันทีทันใด จึงมีปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะความไม่ยั้งคิด และไม่รู้จักรอ เช่น อุบัติเหตุ การไม่ยอมเรียนและออกจากโรงเรียน การทำอันตรายตนเอง เช่น กินยาผิด การตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็จะมีเยาวชนที่มีความคิด อารมณ์และพฤติกรรมเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจทำงาน ตั้งใจเรียนและทำมาหาเลี้ยงชีพ ช่วยเหลือพ่อแม่แสดงความสามารถปรับตัวได้ดี (อัมพร เเบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 4)

1.2.3 พัฒนาการด้านความคิด วัยนี้จะแสดงความสนใจสิ่งต่าง ๆ ได้จริงจังมากขึ้น มีการอาสาสมัครมากขึ้น และผู้ใหญ่ก็คาดหวังเด็กวัยนี้ว่าจะต้องทำอะไรที่ขึ้นกว่าก่อนด้วย ส่วนหนึ่งเยาวชนจะเรียนชั้นมัธยมปลายชั้นวิชาชีพหรือชั้นมหาวิทยาลัย อีกส่วนหนึ่งจะช่วยพ่อแม่ ประกอบอาชีพหรือมีการเลี้ยงชีพของตนเองได้ ระยะเวลาวัยนี้เยาวชนจะเป็นตัวของตัวเองมากเป็นอิสระที่จะไปไหนด้วยตนเอง และทำอะไรเองได้ มีการตัดสินใจ ช่วยเหลือตัวเองได้เป็นส่วนใหญ่ อยู่กับความจริงมากขึ้นและใช้เงินตามความต้องการที่ตนตกลงใจ วัยรุ่นที่เป็นปัญหาคือ กลุ่มที่ยังทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ มีปัญหาอารมณ์หรือไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน (อัมพร เเบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 3)

Erikson ได้ให้ข้อแนวคิดว่าเด็กวัยนี้กำลังเป็นวัยใฝ่หาเอกลักษณ์ของตน เยาวชนจะให้ความสนใจกับเรื่องศาสนา คุณธรรม มารยาท วัฒนธรรม ประเพณี และนำมาจัดเข้ากับระบบ

ความคิดและความเชื่อของตน เยาวชนจะไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ แต่จะค้นคว้าไต่ถามหาข้อความเอาเอง มาประกอบความคิดเห็นของตนมากขึ้น การที่มีกลุ่มเพื่อนหรือคบคนภายนอกช่วยให้เยาวชนมีความคิดและความรู้กว้างขวางขึ้น เขามักมีความคิดเห็นมากขึ้นที่จะมาได้แย่ง หรือขัดกับผู้ใหญ่ ซึ่งจำเป็นที่ผู้ใหญ่ควรรับฟังและให้โอกาสเขาชี้แจง อธิบาย แม้ว่าส่วนใหญ่จะทำอะไรได้เองแล้วก็ตาม บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ควรเป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้ให้กำลังใจ และวางขอบเขต โดยไม่ใช่วิธีออกคำสั่งหรือบังคับหรือปรามาส วัยรุ่นมักจะอาศัยเพื่อนเป็นที่ปรึกษา หรือลงความเห็นให้และจะฟังซึ่งกันและกันมาก และอาจจะสร้างระบบค่านิยมของตนเองขึ้นได้ เช่น การเสียสละ ทำประโยชน์ การไม่แต่งงานจะอยู่เป็นโสด จะทำงานต่างจังหวัด เป็นต้น (อัมพร เบนญพลพิทักษ์, 2546, หน้า 4)

1.2.4 พัฒนาการด้านสังคม ช่วงวัยนี้เป็นเวลาของการฝึกอาชีพ ตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมและสามารถมีความรักใคร่ผูกพันกับผู้อื่นได้ วัยรุ่นจำเป็นต้องรู้จักโลกภายนอก นอกเหนือจากครอบครัวด้วย และต้องมีการสำรวจตนเองเพื่อให้ตระหนักถึงสมรรถภาพศักยภาพของตนเอง ทั้งด้านดีและด้านบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงและตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตให้เหมาะสมกับตนเอง

อิริกันนักจิตวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่า วัยรุ่นจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองหรือเอกลักษณ์ที่มั่นคง (Identity) เสียก่อนจึงจะสามารถมีความรักใคร่ผูกพันกับผู้อื่นได้ (Intimacy) และการที่จะมีเอกลักษณ์แห่งตนได้นั้นจะต้องมีการผสมผสานกลมกลืนกันของประสบการณ์ชีวิตที่ราบรื่นมั่นคง อบอุ่นการเลียนแบบด้านบวกของบุคคลสำคัญ การเลียนแบบ (Identification) ช่วยให้วัยรุ่นมีเอกลักษณ์ที่มั่นคง มีความรักใคร่ผูกพันกับผู้อื่นได้ และมีโอกาสเรียนรู้บทบาทหรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันไปทำให้วัยรุ่นรู้สึกว่าชีวิตไม่ถูกตีกรอบและราบเรียบจนเกินไป ในกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ วัยรุ่นมักจะเริ่มวิเคราะห์พิจารณา "วิชาชีพ" ที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถวางแผนอนาคตได้ตามความเป็นจริง เพราะวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะมีชีวิตคู่ ยังไม่มีความรับผิดชอบที่จะรับภาระของการเป็นบิดามารดา แม้จะมีการเจริญเติบโตเต็มที่ทางด้านร่างกายแต่ยังไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์เพียงพอจึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาด้านจิตใจและสังคมเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบหน้าที่การงานหรือครอบครัว (สถาบันเด็ก มุลนิธิเด็ก, 2550)

1.3 วัยรุ่นคอนพลาย เป็นวัยที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ผ่านวัยรุ่นมาแล้ว 2 ระยะ ทำให้วัยนี้อารมณ์เย็นลงมีการคบเพื่อนต่างมีเพศ มีความรัก มีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับเพศตรงข้าม มีเพศสัมพันธ์ เพศหญิงมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ถ้ายังไม่ได้แต่งงาน (ประทุม เป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 14) จะมีการแสดงออกในเรื่องความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม และมี

การแต่งงานกันตามกฎหมาย การร่วมเพศก่อนแต่งงานจะเกิดขึ้นในระยะนี้ ความผูกพันทางจิตใจของผู้ชายต่อคู่ร่วมเพศจะน้อยกว่าผู้หญิง การที่เขามีความสัมพันธ์ทางเพศอาจมีความขัดแย้งภายในจิตใจ เกี่ยวกับการจะเลือกผู้หญิงมาเป็นคู่ครองว่าคนไหนดีคนไหนไม่ดี

สำหรับผู้หญิงที่เป็นคู่ร่วมเพศ จะมีความมั่นใจในความสัมพันธ์กับผู้ชายมากขึ้น จะเริ่มคิดถึงการมีความสุขทางเพศ สิ่งนี้จะสร้างปัญหาให้กับผู้ชายหลาย ๆ คน คือเขาจะกังวลว่าจะทำให้ฝ่ายหญิงมีความสุขทางเพศได้อย่างไร ในผู้หญิงถ้ามีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนสมรสจะทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และเกี่ยวกับชื่อเสียงของตนเอง (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 50) ซึ่งจากพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่นตอนปลายพบว่า ต่อมไร้ท่อ (Ductless gland) ได้แก่ ต่อมพิทูอิทารี (Pituitary gland) ต่อมไทมัส (Thymus gland) และต่อเพศ (Gonads gland) มีผลต่อพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่นผู้หญิงและวัยรุ่นผู้ชายอย่างยิ่ง ซึ่งนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ในบางรายเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์แก้ปัญหาโดยการทำแท้งหรือในวัยรุ่นผู้ชายการมีเพศสัมพันธ์อาจนำไปสู่การเป็นโรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์เกิดปัญหารุนแรงตามมาวัยรุ่นเป็นวัยเสี่ยง มารดา บิดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันให้วัยรุ่นได้ผ่านพ้นจากความเสี่ยงดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยสู่ผู้ใหญ่ที่มีอนาคตที่ดี (ประทุม เป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 14)

2. ปัญหาประจำวัยของวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในวัยนี้ ปัญหาที่พบของวัยรุ่นมีดังนี้

2.1 ปัญหาในชีวิตประจำวัน เนื่องจากวัยรุ่นยังรู้อวาม การควบคุมตัวเองมีน้อย ทำให้การเห็นปัญหาระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่นได้บ่อย ๆ คือ ใช้สแตนด์เปลือง ใช้โทรศัพท์นาน ๆ วัยรุ่นสวมเสื้อเอวลอย สายเดี่ยว เจาะหูใส่ตุ้มหู วัยรุ่นชายไว้ผมยาวรุงรัง เป็นต้น (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 6) มีความอยากเป็นอิสระ อยากมีเสรี ไม่อยู่ในอาณาเขตของผู้ใหญ่วัยรุ่นจึงมักแสดงท่าทีบางอย่างที่ผู้ใหญ่รู้สึกว่าเขาอวดดี ก้าวร้าว ไม่สุภาพอ่อนน้อม หรือทำทนายกฎเกณฑ์ของบ้าน ของโรงเรียน วัยรุ่นจึงต้องการสนับสนุนให้ได้แสดงออกถึงความอยากเป็นผู้ใหญ่ เช่น อยากมีอำนาจเหนือผู้อื่นอยากดูโลกว่า เห็นคนอื่นรับใช้ หรือบางครั้งอาจแสดงกับพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่จำเป็นต้องมีการอภิปรายร่วมกันกับวัยรุ่นเพื่อให้วัยรุ่นได้แสดงออกถึงความคิดเห็นที่เป็นอิสระโดยพ่อแม่จะช่วยเสริมในส่วนวัยรุ่นคิดเห็นไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีความอยากเด่น อยากทัดเทียมเพื่อนฝูง ความด้อยในเรื่องรูปร่าง การเงินสภาพสังคมและครอบครัว ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกมีปมด้อยอย่างรุนแรงกว่าเด็กวัยอื่น วัยรุ่นจะพยายามกลบเกลื่อนปมด้อยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น แยกจากกลุ่มเพื่อน แสดงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นจุดเด่น เรียกร้องความสนใจต่าง ๆ ฉะนั้นพ่อแม่ต้องช่วยให้วัยรุ่นสามารถดึงส่วนดีของเขาขึ้นมาทดแทน และให้เขารู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (สถาบันเด็ก

มูลนิธิเด็ก, 2550) เป็นวัยที่รักและต้องการเพื่อนมาก เด็กวัยรุ่นนอยากอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน มักจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เด็กจะเลียนแบบซึ่งกันและกัน ทางด้านการแต่งกาย การพูดจา การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เนื่องจากต้องการให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับ การเป็นสมาชิกกลุ่ม (เพชรรัตน์ คีร์วงค์, 2541)

2.2 ปัญหาเรื่องเพศ วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มให้ความสนใจในเพศตรงข้าม ธรรมชาติของวัยรุ่นทำให้มีพฤติกรรม เรียกร้องความสนใจเพศตรงข้ามในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแต่งกายให้สะดุดตา การแสดงความสนใจด้วยการให้ดอกไม้ ให้รูปถ่าย ให้สิ่งของต่าง ๆ เป็นที่ระลึกล หรือมีการเขียนจดหมาย การพูดคุยทางโทรศัพท์ ในทางตรงข้าม หากเด็กวัยรุ่นคนใด ไม่มีความสนใจในเพศตรงข้าม และมีพฤติกรรมถูกเหยียดหยาม หรือฝึกฝนในเพศเดียวกันตลอดเวลา นั้นแสดงคามผิดปกติของวัยรุ่น ผู้ใหญ่ต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของเด็ก (เพชรรัตน์ คีร์วงค์, 2541) จากการศึกษาวิจัยกับ นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชน พบว่า ทั้งชายและหญิงมีทัศนคติว่า การมีคูหลายคนหรือมีกิ๊ก (อาจมีหรือไม่มีเพศสัมพันธ์กันก็ได้) เป็นเรื่องทันสมัย ถ้าไม่มีเพื่อนจะล้าเลียน มีเพื่อต้องการแสวงหาคนที่ใช่ที่สุด เป็นการเติมสีสันให้ชีวิต ทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า เป็นคนที่สังคมต้องการ ได้ทำอะไรที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำซากจำเจ (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 5 อ้างอิงจาก ธนพร สง่าศรี และคณะ, 2546)

วัยรุ่นที่มีความนึกคิดหรือพฤติกรรมทางเพศเบี่ยงเบน มีความไม่แน่ใจว่าตัวเองเป็นเพศใดกันแน่ตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะเกิดความสับสน ไม่แน่ใจ วางตัวไม่ถูกขณะที่เพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศก็ไม่ยอมรับ จึงทำให้เด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศจำเป็นต้องจับกลุ่มอยู่รวมกัน เพราะถูกรังเกียจจากผู้อื่นทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก การปรับตัว และพัฒนาการทางสังคมอย่างมากมาย การให้ความช่วยเหลือรักษาจึงจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้โดยเร็ว เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กน้อยที่สุด ซึ่งพ่อแม่ควรที่จะได้รับคำแนะนำและชี้ชวนให้เห็นปัญหาและพามาปรึกษาแต่เนิ่น ๆ เพราะเมื่อปล่อยทิ้งไว้นานจะทำให้ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ พฤติกรรม ฯลฯ เบี่ยงเบนไปมาก มีความยุ่งยากในการให้ความช่วยเหลือ

พฤติกรรมทางเพศครอบคลุมทั้งพฤติกรรมที่อยู่ทั้งภายใน (cover behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้แสดงออกมาให้เห็น อาทิ เช่น ความคิด ค่านิยม ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมที่ถูกต้องแสดงออกมาให้เห็นได้ชัดเจน (overt behavior) เช่น การคบเพื่อต่างเพศ จนกระทั่งถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศ (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 6) วัยรุ่นหลายคนที่มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนวัยอันควร นอกจากจะเกิดจากการอยากรู้อยากเห็นและอยากลองทดสอบบทบาทของผู้ใหญ่แล้วนั้น วัยรุ่นยังใช้ sex ในเหตุผลที่หลากหลาย เช่น การเข้าสังคม ให้เป็นที่ยอมรับจาก

เพื่อน ๆ ใช้เป็นสื่อในการแสดงออกเพื่อบอกกับบุคคลที่เกี่ยวข้องว่า “ฉันโตแล้วนะ” อย่างมาอยู่ รุนวายมากไป ใช้หลบหนีจากภาวะ “เหงา” หรือหลบหนีจากแรงกดดันต่าง ๆ ใช้ทำทนายพ่อแม่ ทำ ทายสังคม และความเชื่อของมนุษย์ ยิ่งในสมัยนี้ผู้คนส่วนใหญ่จะกลัวการเที่ยวผู้หญิง เพราะกลัว ว่าจะติดโรคเอดส์ แต่เราพบคนอีกกลุ่มหนึ่งที่รู้สึกพอใจที่ได้ทำ “ใครจะกลัวก็ช่าง แต่ฉันไม่กลัว” เพื่อให้เป็นผลตอบแทนเป็นรางวัลให้กับชีวิต และบางครั้งก็ใช้เป็นบทลงโทษตัวเองด้วย

2.3 ปัญหาด้านการเรียน เพราะการเรียนรู้ต้องใช้สมาธิ ความอดทนต่อความ รับผิดชอบ และการตัดสินใจจากสิ่งที่สนุกสนานอย่างมาก ในขณะที่เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากมาย ทั้งสภาพร่างกาย สภาพทางอารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่ รอบคอบ สับสน ต้องการอิสระ มีความคิดความสนใจต่อสิ่ง ๆ เพิ่มขึ้นมาก ได้เห็นและได้ทำสิ่ง ต่าง ๆ ที่ไม่เคยเห็น และไม่เคยกระทำมาก่อน ทำให้รู้สึกตื่นเต้น เร้าใจน่าสนใจว่าการเรียนใน ห้องเรียนจึงเป็นเหตุผลที่ พบว่าวัยรุ่นส่วนหนึ่งเฟลิดเฟลินไปกับสิ่งต่าง ๆ ที่เฝ้าฝันใจ ทำให้ลด ความสนใจในการเรียนในห้องเรียนลง แต่ถ้าวัยรุ่นกลุ่มใดที่ถูกฝึกมาดีได้รับผิดชอบและหัดที่จะ ยับยั้งใจตัวเอง ในขณะที่มีนิสัยของความเป็นนักเรียนที่ดี ถึงแม้ว่าจะวอกแวกนอกกลุ่มออกไป แต่ ทำยที่สุดก็จะกลับมาสู่ลักษณะนิสัยรักเรียนอย่างเดิมได้ ปัญหาจึงมักจะเกิดในกลุ่มที่มีปัญหาการ เรียนมาอย่างเร็วรั้งมาก่อน เช่น เรียนไม่เก่ง ไม่ถนัด โดนบีบบังคับมาก หรือโดนพ่อแม่ดูว่าเป็น ประจำ ครั้นพอเข้าวัยรุ่นก็จะมีโอกาสเตลิด ไปกับสิ่งเฝ้าฝัน และไม่สนใจการเรียนเลยที่ร้ายก็คือ ถ้าไปคบกับกลุ่มเพื่อนที่ชวนกันหนีโรงเรียนก็จะมีผลทำให้เกิดความเสียหายตามมา มีการศึกษา เด็กวัยรุ่นที่เรียนไม่เก่ง ซึ่งไม่พบปัญหาหนีโรงเรียน มั่วสูม ติดยา ฯลฯ ตามมา (อัมพร เบญจพล พิทักษ์, 2546, หน้า 7)

นอกจากนี้ระบบการศึกษาที่มีส่วนทำให้เกิดการแข่งขัน ในขณะที่การจัดระบบการเรียน การสอนในโรงเรียนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เท่าที่ควร ทำให้วัยรุ่นใน ระบบการศึกษาต้องชวนชววยกวดวิชา ซึ่งสถานที่กวดวิชาบางแห่งก็เป็นที่นัดพบแสวงหาคู่ไปในตัว วัยรุ่นบางส่วนต้องออกจากบ้านเพื่อมาอาศัยอยู่ใกล้สถานศึกษาที่ดีและมีชื่อเสียงที่ส่วนใหญ่จะ ตั้งอยู่ในเขตเมือง ทำให้เด็กมีความอิสระมากขึ้นเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์หรือติดยาเสพติด (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 4 อ้างอิงจาก อัมพร, 2544)

2.4 ปัญหาการปรับตัวในวัยรุ่น อารมณ์ของวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยไม่ค่อยมีเหตุผลมากนัก เช่น โกรธง่าย ดีใจง่าย และแสดงออกโดยไม่กลั่นกรอง วัยรุ่นต้องการ เวลาสัก 2-3 ปี เพื่อปรับอารมณ์ที่แปรปรวน (สถาบันเด็ก มูลนิธิเด็ก, 2550) วัยรุ่นจะมีความขัดแย้ง ในจิตใจที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กล่าวนมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาของการ

เจริญพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ แม้การปรับตัวจะยุ่งยากไปบ้างเนื่องจากวัยรุ่นมักมีอาการอ่อนไหวง่าย อยากรับอิสระ อยากรับเป็นผู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทิฐิ อวดดี ถือดี แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ และการปรับตัวด้านสังคมของวัยรุ่น หรือถ้ามีก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งการช่วยเหลือของพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดจะช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจปัญหาประจำวัยของตน และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546, หน้า 8)

โดยสรุปวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ทำให้มีความสับสนระหว่างการเป็นเด็ก และผู้ใหญ่ การปรับตัวให้เหมาะสมกับวัย หากไม่ได้รับการดูแล และคำแนะนำที่ถูกต้องจะทำให้เด็กปรับตัวไม่เหมาะสม จึงแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยที่ไม่รู้ว่าพฤติกรรมนั้นถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่

3. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

3.1 ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

คำว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีผู้ให้ความหมายดังนี้ คือ เอมี แฟกเลอร์ (Amy Fackler) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ คือ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ยกเว้น การมีเพศสัมพันธ์กับคนคนเดียว การใช้ปากสัมผัสกับอวัยวะสืบพันธุ์ ยกเว้นกับผู้ที่มีคู่นอนคนเดียวมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 18 ปี มีคู่นอนหลายคน คู่นอนมีความเสี่ยง (เป็นผู้ที่มีคู่นอนหลายคน หรือมีปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ) การมีร่วมเพศทางทวารหนัก การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ใช้สารเสพติดโดยการฉีดการขายบริการทางเพศเพื่อต้องการยาเสพติด หรือเงิน (Amy Fackler, 2006. Online)

นอกจากนี้ Deering ยังได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติทางเพศที่ก่อให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อาทิเช่น การมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุเริ่มเข้าสู่สู่วัยตอน คือ ตั้งแต่อายุ 13 ปี การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย การดื่มสุราก่อนการมีเพศสัมพันธ์ หรือการมีคู่นอนจำนวนมาก เป็นต้น (จันทร์แรม ทองศิริ, 2539, หน้า 12 อ้างอิงจาก Deering, 1993, pp.68-69)

3.2 พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

3.2.1 การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

จากการศึกษาวัยรุ่นในสถานศึกษา และโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของวัยรุ่นหญิงในโรงงานมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน โดยมักจะคบกันสองเดือนแล้วจึงมีเพศสัมพันธ์ คู่รักมักเป็นคนนอกโรงงาน อาจมาจากโรงงานที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งพบกันตามดิสโก้ คาราโอเกะ เริ่มมองหาเพศตรงข้ามเมื่ออายุ 18-20 ปี และคิดแต่งงานอายุ 20-24 ปี โดยผู้หญิงจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่วัยยาวนานกว่าและคบเพียงคนเดียว ในขณะที่ผู้ชายจะคบผู้หญิงหลาย ๆ คน ความสัมพันธ์ทางเพศก็มีทั้งระยะสั้น คือ

มีเพศสัมพันธ์ 1-2 ครั้ง ยาวนานประมาณ 1-2 เดือน หรือ 4-5 เดือน แล้วเลิกคบกันไป มักเกิดจากผู้หญิงเป็นฝ่ายเชิญชวนเริ่มต้นความสัมพันธ์ก่อน และความสัมพันธ์ทางเพศระยะยาวคือผู้ชายเป็นฝ่ายสนใจและคิดจะแต่งงานด้วยในอนาคต ระยะเวลาความสัมพันธ์จะมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงจะมีสองลักษณะคือ เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกชอบและเป็นความสัมพันธ์ที่คำนึงถึงเรื่องเงินเป็นหลัก คู่สนทนาอาจเป็นคนที่อยู่ในโรงเรียนหรือโรงงานเดียวกัน หรือต่างโรงเรียน ต่างโรงงาน ถ้าเป็นผู้ใหญ่จะเป็นพวกพ่อค้า นักธุรกิจ ตำรวจ และทหารที่อาจแต่งงานแล้วหรือยังโสด (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 7)

3.2.2 การมีคู่สนทนาหลายคน จากข้อมูลการศึกษานิสิตนิสิตมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชน พบว่า ทั้งชายและหญิงที่นิยมมีกิ๊ก คือคู่ที่อาจมีหรือไม่มีเพศสัมพันธ์กันได้ เหตุผลของการมีกิ๊กคือ เกิดจากความประทับใจในตัวใครบางคนที่ยังเชิญเข้ามาตรงกับที่กำลังต้องการใครสักคน ถึงแม้ว่าจะมีหรือไม่มีแฟนอยู่แล้วก็ตาม ถ้าไม่มีก็คบไว้เผื่อได้เป็นแฟนกัน หรือคบไว้เพื่อคอยเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน รวมทั้งมีคนช่วยในเรื่องค่าใช้จ่าย เช่น ค่าอาหาร ดูหนัง ซื้อเสื้อผ้า สำหรับผู้หญิงที่มีกิ๊กบางคนเป็นเพราะปฏิเสธไม่เป็น ไม่กล้าตัดสินใจเลือกใครอย่างเด็ดเดี่ยว (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 9 อ้างอิงจาก ธนพร สง่าศรี และคณะ, 2546) จากผลการศึกษาของ จันทรแรม ทองศิริ (2539, หน้า ๙) ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในอำเภอเมืองจังหวัดน่านพบว่าวัยรุ่นร้อยละ 31.7 มีคู่สนทนา 1-2 คน ในช่วงสามเดือนที่ผ่านมา

3.2.3 การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เด็กวัยรุ่นไทยปัจจุบันนี้มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้น โดยเฉพาะโรคเอดส์ อุบลรัตน์ ธนจุวงศ์ (2547, ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยง การติดเชื้อเอชไอวี ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ปี 2 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาชาย ในภาพรวมมีส่วนร่วมในการใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ค่อนข้างต่ำไม่ถึงร้อยละ 50 และการมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีก หรือแฟนมีส่วนร่วมการใช้ถุงยางอนามัยค่อนข้างต่ำไม่ถึงร้อยละ 40 โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา จะมีส่วนร่วมการใช้ถุงยางอนามัย ต่ำกว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา คือ ร้อยละ 10-15 เท่านั้น การมีเพศสัมพันธ์กับคนรู้จักผิวเมื่อนั้นพบว่านักเรียนชายมีส่วนร่วมการมีเพศสัมพันธ์กับคนรู้จักผิวเมื่อนั้น มากกว่านักเรียนหญิงประมาณร้อยละ 30-50 ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษามีส่วนร่วมของการมีเพศสัมพันธ์ กับคนที่รู้จักผิวเมื่อนั้นใกล้เคียงกัน โดยมีส่วนร่วมการใช้ถุงยางอนามัยเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ส่วนการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ และการใช้ถุงยางอนามัย พบว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา ส่วนร่วมการมี

เพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ สูงกว่านักเรียนอาชีวศึกษา โดยมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง เฉลี่ยร้อยละ 50 ซึ่งต่ำกว่านักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง เฉลี่ยร้อยละ 91

3.2.4 เช็กส์เอื้ออาทร จากรายงานการทบทวนสถานการณ์ เรื่องพฤติกรรม

ทางเพศของวัยรุ่นของกรมสุขภาพจิต (2547, หน้า 9) พบว่ารูปแบบการมีเพศสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่คือ สวิงกิ้ง (Swinging) ซึ่งหมายถึง การที่มีหญิงและชายมาทำกิจกรรมทางเพศคือร่วมเพศกันมากกว่า 2 คนขึ้นไป โดยจะเป็นชาย 2 หญิง 1 หรือหญิง 1 ชาย 2 ก็ได้ แล้วแต่รสนิยมหรือความสมัครใจ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแน่นอน ส่วนใหญ่ไม่นิยมชายล้วนหรือหญิงล้วน สวิงกิ้งกำลังแพร่หลายอย่างรวดเร็ว ไม่เพียงในกรุงเทพฯ เท่านั้นที่มีรสนิยมทางเพศแบบนี้ เพราะในเมืองเชียงใหม่กำลังเป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่น (เอกณรงค์ ภาณุพงษ์, 2546) โดยพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนคู่นอนของกลุ่มวัยรุ่นปัจจุบันมีเปอร์เซ็นต์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่อายุ 15-23 ปี (รัชณี ศรีอ่อนศรี, 2546) ทั้งนี้เนื่องจากเด็กมีการเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากสื่อแขนงต่าง ๆ และสภาพสังคมไทยในยุคปัจจุบัน แพ้ชั้นการแต่งตัวของวัยรุ่นมีส่วนที่ทำให้หนุ่มสาวไม่สามารถห้ามไม่ให้มีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นได้ เพราะเด็กจะมีวิถีการติดต่อกันเป็นระบบเครือข่ายที่คนนอกไม่สามารถเข้าไปควบคุมพฤติกรรมได้ เช่น ชมรมสวิงกิ้ง กลุ่มนางฟ้าโล่เงิน เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะติดต่อสื่อสารกันทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และตามร้านอาหารทั่วไป ไม่ได้นัดเจอกันตามรถ ผับ เพราะไม่มีเสียงคนรบกวน พูดคุยกันได้ง่ายขึ้น คนกลุ่มนี้จะมีวิธีการป้องกันตัวเองเป็นอย่างดี น้อยมากที่จะพลาดตั้งครรภ์ ซึ่งถ้าตั้งครรภ์ก็จะมีวิธีการทำแท้งได้โดยไม่ยาก

3.2.5 การขายบริการทางเพศ วัยรุ่นที่เป็นนักเรียน/นักศึกษาขายบริการทางเพศในช่วงแรกจะต้องใช้สารเสพติดช่วยให้มีความรู้สึกกล้าที่จะมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้า และช่องทางที่นักศึกษาจะขายบริการมี 2 ช่องทางคือ 1. แม่เฒ่าซึ่งเป็นเพื่อนด้วยกันเองที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนชักชวน 2. เป็นกลุ่มที่บินเดี่ยว ซึ่งกลุ่มนี้มักจะผ่านจากแบบแรกมาก่อน เมื่อมีประสบการณ์และมีลูกค้าแล้วก็จะออกมาขายบริการเอง ซึ่งได้เงินมากกว่าช่องทางแรกเพราะไม่แบ่งเงินให้กับแม่เฒ่า ซึ่งแบบนี้จะมีการแตกตัวเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ โดยช่องทางแรกและช่องทางที่สองนี้จะหมุนเวียนเป็นวัฏจักรต่อ ๆ ไป โดยมักจะขายบริการผ่านทางเว็บไซต์ โดยการลงรูปแนวเซ็กซี่ของตัวเอง นอกจากนั้นยังพบตามร้านตัดผม นอกจากบริการตามร้านตัดผมแล้วยังพบขายบริการบนรถไฟ และการขายบริการที่พิสดารมากกว่านั้นคือขายบริการบนรถตู้คือ มีเพศสัมพันธ์กับลูกค้าตอนที่รถตู้กำลังแล่นอยู่ (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 9-10)

3.2.6 การดื่มสุราหรือการใช้สารเสพติดก่อนมีเพศสัมพันธ์ วัยรุ่นนิยมดื่มสุราและเสพยา 3 ชนิด คือ ยาอึ ยาเค ยาบ้า ซึ่งเมื่อเสพยาจะไม่สามารถควบคุมร่างกายของตัวเองได้ทำให้เกิดความต้องการทางเพศสูงขึ้น ยาบางตัวมีราคาแพงจึงต้องรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อมาเสพ ซึ่งเป็นที่มาของการมีเช็ทซ์หมู่ในวัยรุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 11)

4. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นมีทั้งหมดด้วยกัน 3 ด้าน คือ

4.1 สังคม เนื่องจากระบบการศึกษาและสถานการณ์ทางสังคมปัจจุบันผลักดันให้เด็กมีการแข่งขันกันมากขึ้น สังคมไทยยังมีค่านิยมที่มีความต้องการให้เด็กได้รับการศึกษาจากสถาบันที่มีชื่อเสียง ซึ่งเด็กอาจจะต้องออกมาอาศัยอยู่หอพักตามลำพัง ต้องดูแลตนเองหรือทำอะไรด้วยตนเองมากขึ้น ในขณะที่ตัววัยรุ่นยังขาดวุฒิภาวะและทักษะต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาหรือความคับข้องใจเกิดขึ้นวัยรุ่นอาจจะได้รับการปรึกษาที่ไม่ถูกต้องซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายต่อวัยรุ่นได้

และพบว่าสังคมไทยปัจจุบันให้ความสำคัญกับวัตถุมากขึ้น มีส่วนทำให้วัยรุ่นพยายามที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่สังคมยอมรับ ถึงแม้ว่าวิธีการที่ได้มาซึ่งสิ่งของดังกล่าวจะไม่ถูกต้องก็ตาม ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันวัยรุ่นที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา มีการขายบริการทางเพศโดยสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวนี้เนื่องมาจากการที่วัยรุ่นต้องการได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของ และเพื่อการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 23) น.พ.วชิระ เพ็งจันทร์ ผอ.ร.พ.ศรีรัษฎา นำเสนอข้อมูลพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยล่าสุด ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นยอมเสียตัว และเข้าสู่กระบวนการขายตัวมีหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดความผูกพันทางความรู้สึก ติดการพนัน ติดยาเสพติด โดยมีวิถีชีวิตคือชอบเที่ยว รักความสบาย ติดวัตถุ อยู่หอพัก รวมถึงปัญหาเศรษฐกิจและหนี้สินที่ผลักดันให้เข้าสู่ธุรกิจขายตัว สื่อโฆษณาที่ขายสินค้าฟุ่มเฟือยหรือสินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องสำอาง โทรศัพท์มือถือ ที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน ล้วนตอกย้ำค่านิยมฟุ้งเฟ้อให้เด็กวัยรุ่น หลงใหลได้ปลื้มกับการอยากมีอยากได้ จนต้องชวนชวนหาซื้อมาครอบครองเป็นของตน คนไหนมีเงินไม่พอก็ยอมขายบริการยอมขายศักดิ์ศรีของตนเองเพื่อจะได้มาประกวดประชันกันตามแฟชั่น (Teme content, 2549) ซึ่งจากการสำรวจพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน นักศึกษาในกรุงเทพมหานครพบว่า เข้าสู่อาชีพขายบริการนั้นร้อยละ 9 ระบุว่าถูกเปิดบริสุทธิ์ โดยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับผู้มาใช้บริการในจำนวนนี้ร้อยละ 70 มีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 20 ปี และร้อยละ 5 มีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 ปี ส่วนอายุที่มีเพศสัมพันธ์ต่ำสุดคือ 11 ปี เด็กไทยถูกไม่กลับ ถึงขั้นเช็ทซ์สวิงกิ้ง (10 สิงหาคม 2547). ไทยโพสต์ (X-Cite), หน้า 2.

นอกจากนี้สื่อต่าง ๆ ยังมีส่วนทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทันสมัย สื่อที่กระตุ้นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นได้แก่ ทีวี วิทยุ แมกกาซีน วีซีดี/ดีวีดี/หนังลามกที่หาซื้อได้ง่าย เว็บไซต์ลามกซึ่งมีจำนวนนับแสนเว็บ ที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองทางกามารมณ์ทำให้วัยรุ่นมีรูปแบบพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสมเกิดขึ้นได้ มีการสำรวจของเอแบคโพลเรื่อง "ประสบการณ์และทัศนคติของวัยรุ่นต่อพฤติกรรมทางเพศในปัจจุบัน" พบว่าปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือกระตุ้นให้มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมนั้นร้อยละ 70.8 คือ วีซีดี หรือดีวีดีลามกที่หาซื้อได้ง่ายร้อยละ 62.3 คือการลงรูปภาพที่ไม่เหมาะสมหรือภาพโป๊ในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร 59 % คือเว็บไซต์ลามกในอินเทอร์เน็ต (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก,ม.ป.ป.) ญาณพล ผบ.สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กล่าวในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมว่าปัจจุบันพบว่ามีความเสี่ยงที่เยาวชนไทยนิยมเข้าไปใช้เว็บลามกอนาจารในห้องสนทนาของประเทศไทยและในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเวลา 03.00-04.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ผู้หญิงสาวเข้ามาใช้เว็บลามก การร่วมเพศ ตลอดจนการแสดงท่าทางลามกอนาจารมากที่สุด ที่สำคัญตนเชื่อว่าขณะนี้คนไทยมีสถิติเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการโปรแกรมแคมฟร็อกมากเป็นอันดับที่ 1 ของโลก เพราะคนไทยอยู่ในอันดับที่ 1 ของภูมิภาคเอเชีย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550)

ปัญหาด้านสังคมอีกอย่างคือระบบบริการสาธารณสุข วัยรุ่นมีความรู้สึกไม่ดีต่อโรงพยาบาลของรัฐในเรื่องที่มีความ Sensitive เช่น เรื่องเพศ เนื่องจากระบบและลักษณะการให้บริการขาดความเป็นส่วนตัว ไม่สะดวกสบาย และให้บริการที่ไม่ประทับใจ ไม่เป็นมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่นมีความกลัวว่าความลับจะเปิดเผย ทำให้ถูกประณามจากสังคมว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน (กรมสุขภาพจิต, 2547. หน้า 23)

4.2 ครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานสำหรับวัยรุ่น ดังนั้นพฤติกรรมรวมถึงค่านิยมของวัยรุ่นจึงมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวโดยตรง ปัจจุบันพบว่าเด็กไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดเล็กที่มีเฉพาะ พ่อ แม่ ลูก และพ่อแม่ขาดทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะเรื่องเพศกับลูกทำให้ลูกขาดการปลูกฝังที่ดีในเรื่องเพศจากพ่อแม่ จึงทำให้วัยรุ่นหันไปรับความรู้ที่ไม่ถูกต้องจากกลุ่มเพื่อนและสื่อต่าง ๆ (กรมสุขภาพจิต, 2547. หน้า 23) สำหรับเด็กวัยรุ่นนั้นต้องอาศัยสถาบันครอบครัวและสถานศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการอบรมดูแลกล่อมเกลาเด็กและเยาวชนของเรา ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็ก ๆ ตระหนักถึงศักดิ์ศรีคุณค่าของตัวเอง รู้จักเพศสัมพันธ์อย่างเข้าใจในเวลาที่เหมาะสม จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม (Teme content, 2549.) มีผลการวิจัยของสิทธิพงศ์ วงศ์วิวัฒน์จากสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร ได้แสดงผลว่า ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่เคยมีเพศสัมพันธ์มีการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่เด็กที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์และไม่คิดจะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 6-12 เดือนข้างหน้ามีการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับสูง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2549)

4.3 ตัววัยรุ่นเอง วัยรุ่นปัจจุบันมีค่านิยมเรื่องเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศ โดยพบว่าวัยรุ่นกว่าครึ่งเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องที่ไม่ผิด เป็นเรื่องที่ยอมรับได้และเป็นเรื่องที่ทันสมัย ซึ่งขัดแย้งกับวัฒนธรรมไทยที่ไม่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การมีเพศสัมพันธ์หรือคู่นอนหลาย ๆ คน นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นขาดความรู้เรื่องเพศในบางเรื่อง ขาดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของวัยรุ่นหญิงมักเกิดขึ้นโดยไม่ได้อาคัดคิดมาก่อน จึงขาดความระมัดระวังและป้องกันตนเอง และแม้ว่าวัยรุ่นจะมีความรู้เกี่ยวกับถุงยางอนามัย แต่กลับพบว่าวัยรุ่นยังมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย เช่น ทำให้เกิดความไม่วางใจกันหรือขาดความใกล้ชิด เป็นการขัดจังหวะในการร่วมเพศ เป็นต้น รวมทั้งวัยรุ่นเห็นว่าคนรักหรือเพื่อนไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงโดยพิจารณาจากรูปร่างหน้าตาภายนอก จึงทำให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันได้

วัยรุ่นชายยังมีเจตคติเรื่องเพศทางลบและรับรู้บทบาทเพศน้อยกว่าวัยรุ่นหญิง เช่น การแต่งงานคือการที่ผู้ชายเป็นฝ่ายเลือกผู้หญิง หรือผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลาย ๆ คนในเวลาเดียวกัน เป็นต้น วัยรุ่นไทยในปัจจุบันยังขาดวินัยในตนเองและความเป็นตัวของตัวเอง ขาดการควบคุมตนเอง ส่งผลให้วัยรุ่นขาดภูมิคุ้มกันจากสิ่งอันตรายต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น ขาดการป้องกันและเลียนแบบสื่อได้ง่าย (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 23)

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากรายงานโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ของจังหวัดเพชรบูรณ์ประจำปี พ.ศ. 2548 – 2549 ผลจากการสำรวจสภาวะด้านสังคมพบว่า ร้อยละเด็กที่ดูการ์ตูนโป๊/วีซีดีโป๊/เว็บโป๊ ระดับประถมศึกษา ค่าเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 25.19/20.35/15.37 ตามลำดับ ร้อยละเด็กที่ดูการ์ตูนโป๊/วีซีดีโป๊/เว็บโป๊ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ค่าเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 20.73/29.27/14.55 ตามลำดับ ร้อยละเด็กที่ดูการ์ตูนโป๊/วีซีดีโป๊/เว็บโป๊ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ค่าเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 24.05/35.84/26.01 ตามลำดับ ร้อยละเด็กที่ดูการ์ตูนโป๊/วีซีดีโป๊/เว็บโป๊ ระดับอาชีวศึกษา ค่าเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 40.31/56.62/43.68 ตามลำดับ

ร้อยละเด็กที่ดูการ์ตูนไป/วีซีดีไป/เว็บไป ระดับอุดมศึกษา ค่าเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 33.42/61.39/41.92 ตามลำดับ ร้อยละของเด็กที่ยอมรับว่าเคยมีเพศสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษา ตอนตัน/มัธยมศึกษาตอนปลาย/อาชีวศึกษา/อุดมศึกษา ค่าเฉลี่ยของจังหวัด เท่ากับ 5.67/11.70/35.31 ตามลำดับ จำนวนเด็กอายุ 19 ปี และต่ำกว่าที่มาทำคลอดต่อแผนประชากร พบว่าเด็กอายุ 10-14 ปี มาทำคลอดจำนวน 61 คน เด็กอายุ 15-19 ปี มาทำคลอดจำนวน 1,133 คน (สุรพงษ์ พรหมเท้า, 2549)

จากผลสรุปแบบสอบถามในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โครงการเฝ้าระวัง พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี โดยสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เดือนกุมภาพันธ์ 2549 จำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 4,396 โดยศูนย์สุขภาพชุมชน โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ร่วมกับ งานเอดส์และกามโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลการสอบถามพบว่า จากข้อมูลทั่วไป เพศชาย ส่วนใหญ่พักกับบิดาและมารดา ร้อยละ 67.45 รองลงมา พักกับบิดา หรือมารดาคนเดียว ร้อยละ 23.15 เพศหญิง ส่วนใหญ่พักกับบิดาและมารดา ร้อยละ 71.68 รองลงมา พักกับบิดาหรือมารดาคนเดียว ร้อยละ 21.36 จากการสอบถาม ประสิทธิภาพการร่วมเพศ เพศชาย พบว่า เคยร่วมเพศ ร้อยละ 33.78 ในกลุ่มที่เคยร่วมเพศนี้อายุ ต่ำสุด 13 ปี เพศหญิง พบว่า เคยร่วมเพศ ร้อยละ 21.62 ในกลุ่มที่เคยร่วมเพศนี้อายุต่ำสุด 14 ปี เพศชาย พบว่าส่วนใหญ่การร่วมเพศครั้งแรกกับผู้หญิงอื่นนอกเหนือจากแฟนหรือหญิงที่ขายบริการ ทางเพศ ร้อยละ 56.77 รองลงมา กับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 40.56 เพศหญิง พบว่าส่วนใหญ่ การร่วมเพศครั้งแรกเป็นแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 52.30 รองลงมา พบว่า การร่วมเพศกับหญิงด้วยกัน ร้อย ละ 18.62 เพศชาย พบว่าส่วนใหญ่ไม่สวมถุงยางอนามัยในการร่วมเพศครั้งแรก ร้อยละ 68.25 เพศ หญิง พบว่าส่วนใหญ่คุ้นเคยไม่สวมถุงยางอนามัยในการร่วมเพศครั้งแรก ร้อยละ 70.38 เพศชายใน รอบ 12 เดือนที่ผ่านมาพบว่า ไม่เคยสวมถุงยางอนามัยกับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 78.70 เพศหญิง ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาพบว่า คนรักไม่เคยสวมถุงยางอนามัยในการร่วมเพศทุกครั้ง ร้อยละ 67.00 สวมบางครั้ง ร้อยละ 27.44 เพศชาย ครั้งล่าสุดที่ร่วมเพศกับแฟน คนรัก นักเรียน/คู่รักของ นักเรียนไม่สวมถุงยางอนามัย ร้อยละ 76.48 เพศหญิง ครั้งล่าสุดที่ร่วมเพศกับแฟน คนรัก นักเรียน/ คู่รักของนักเรียนไม่สวมถุงยางอนามัย ร้อยละ 58.13 เพศชาย ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาเมื่อร่วม เพศกับหญิงอื่น พบว่า สวมถุงยางอนามัยทุกครั้ง ร้อยละ 25.45 สวมบางครั้ง ร้อยละ 24.82 ไม่เคย สวม ร้อยละ 10.36 ไม่เคยร่วมเพศกับหญิงอื่นในรอบ 12 เดือน ร้อยละ 30.95 เพศหญิง ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาเมื่อร่วมเพศกับชายอื่น พบว่าคุ้นเคยสวมถุงยางอนามัย ร้อยละ 14.40 ไม่สวม ร้อย ละ 23.52 ไม่เคยร่วมเพศกับชายอื่น ร้อยละ 40.54 เพศชายในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า

จำนวนคนที่นักเรียนเคยร่วมเพศด้วยสูงสุด 3 คน เพศหญิงในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า จำนวนคนที่นักเรียนเคยร่วมเพศด้วยสูงสุด 2 คนเพศชาย ครึ่งล่างสุดที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนร่วมเพศ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ดื่ม ร้อยละ 43.36 ดื่ม ร้อยละ 26.17 เพศหญิง ครึ่งล่างสุดที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนร่วมเพศ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ดื่ม ร้อยละ 48.54 ดื่ม ร้อยละ 19.32 (ศศิธร สิมคำ และคณะ, 2549, หน้า 30-31)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การดูการ์ตูนโป๊/วีซีดีโป๊/เว็บโป๊ ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตั้งแต่อายุน้อย ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร คือเพศชายเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุ 13 ปี และเพศหญิงอายุ 14 ปี มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย มีคู่นอนมากกว่า 1 คน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนร่วมเพศ และยังมีเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดาอยู่ จำนวนไม่น้อยทำให้ไม่มีผู้ที่คอยแนะนำดูแลการแสดงออกทางเพศอย่างเหมาะสม

บทบาทของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตรระยะวัยรุ่น

บทบาท หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมที่แสดงออกตามบรรทัดฐาน และตามความคาดหวังของสังคม ตามสถานภาพของบุคคลนั้น (รุจา ภูไพบูลย์, 2541, หน้า 69)

หน้าที่ หมายถึง การทำกิจกรรมเพื่อดำรงไว้ซึ่งส่วนรวม (Whole) จะเห็นได้ว่าหน้าที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของระบบ ถ้าไม่มีการตอบสนองหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นของระบบแล้ว จะมีผลเสียต่อระบบโดยรวม และอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวได้ (รุจา ภูไพบูลย์, 2541, หน้า 48)

ดังนั้น บทบาทและหน้าที่มักจะกล่าวโดยรวมกัน ตัดกันไม่ขาด จึงได้กล่าวถึงทั้งบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตร

เมื่อกล่าวถึงครอบครัวแล้วคนส่วนใหญ่นึกถึงคนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะ พ่อ แม่ ลูก แต่ความจริงแล้วความหมายของครอบครัวยังรวมถึงสมาชิกคนอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย โดยประเภทของครอบครัวไทยแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1. ครอบครัวแท้ หรือครอบครัวเฉพาะ มีลักษณะเล็ก ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งเกี่ยวพันกันทางสายโลหิต และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางกฎหมาย มีอิสระเสรีในการดำเนินชีวิตแต่ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องมักจะน้อยลงเนื่องจากแนวโน้มทางเศรษฐกิจและสังคม ขนาดของครอบครัวแท้อาจจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรที่เกิดจากสามีภรรยาคนนั้น 2. ครอบครัวเสริม คือ กลุ่มคนที่นอกจากจะมีสามีภรรยาและบุตรแล้วยังมีญาติและบุคคลอื่น ๆ เป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นด้วย ญาติที่อยู่อาศัยด้วยอาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หลาน ฯลฯ รวมอยู่ในบ้านเดียวกันครอบครัวเสริมจึงมักมีสมาชิกมากหรือมี

ขนาดใหญ่กว่าครอบครัวแท้ และการมีสมาชิกที่มีความแตกต่างกันทั้งวัย ประสบการณ์ ความคิดเห็น และบทบาท อาจทำให้เกิดความสับสนในการดำเนินชีวิต สมาชิกในครอบครัวจึงมักจะแยกออกจากครอบครัวเดิมไปสร้างครอบครัวใหม่ (มยุรี งามทอง, 2533, หน้า 75)

ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน หนึ่งในระบบย่อยคือ ระบบย่อยของบิดามารดาและบุตร (Parent-Child Subsystem) เป็นระบบย่อยที่มีการแสดงบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาที่พึงแสดงต่อบุตร และที่บุตรพึงแสดงต่อบิดามารดา (รุจา ภูไพบูลย์, 2541, หน้า 37)

จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นครอบครัวประเภทไหน สมาชิกในครอบครัวจะต้องประกอบด้วย พ่อแม่ และลูกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นพ่อและแม่จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในครอบครัว ซึ่งบทบาทหน้าที่ของครอบครัวและพ่อแม่มีดังนี้

1. บทบาทในการเลี้ยงดูบุตร โดยที่บิดามารดาจะกำหนดบทบาทตนในการสนับสนุนและเลี้ยงดูบุตร บิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กับบุตรแต่ละคน โดยความสัมพันธ์นั้นมีขอบเขตและระดับอำนาจหน้าที่ การสื่อสาร หรือวิธีพูด ระหว่างบิดามารดากับบุตร (รุจา ภูไพบูลย์, 2541, หน้า 38) บทบาทของบิดามารดาควรแสดงบทบาทเป็นผู้ดูแล คุ้มครอง อบรมบุตรตน ซึ่งวัฒนธรรมไทยได้กำหนดบทบาทของพ่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว เอาใจใส่ดูแลความทุกข์สุขที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัว แม่ต้องเป็นผู้ช่วยพ่อ และช่วยเสริมสร้างครอบครัวให้มีความสุข ดูแลลูกให้เจริญเติบโต และมีพัฒนาการที่ถูกต้อง (อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, 2549, หน้า 8-9) การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย และการพาสมาชิกเข้าสู่สังคม คือการที่ครอบครัวสร้างการเรียนรู้ทางสังคมให้กับสมาชิก สมาชิกเกิดการเรียนรู้ ซึมซับ และเลียนแบบการดำรงชีวิตในครอบครัว เท่ากับเป็นการปูพื้นฐาน สร้างบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวไว้ในตัวสมาชิก เช่น ความอ่อนโยน มีเมตตา ความมั่นใจในตนเอง สามารถยืนหยัดมีความกล้าเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) ความคิดริเริ่ม รู้จักแสวงหา กระตือรือร้น ในการเรียนรู้ รู้จักคิด และใช้จินตนาการสร้างสรรค์ มีพื้นฐานคุณธรรม พื้นฐานเรื่องเพศที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, 2549, หน้า 10-11) บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรประกอบไปด้วย บทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 หน้าที่ในการให้ความรัก หน้าที่ให้ความรักนี้มีความสำคัญมาก ความรักที่เด็กได้รับจากพ่อแม่เป็นความรักที่ต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย เด็กที่เจริญเติบโตขึ้นเป็นคนดีมีคุณภาพต่อสังคมนั้น ส่วนมากเป็นเด็กที่ได้รับความรักจากพ่อแม่ แม่เป็นผู้ให้การเลี้ยงดูอย่าง

ป
RT
825
3375ก
2552
1. 457 2300

25

สำนักหอสมุด

22 ก. ก. 2552

ใกล้ชิด พ่อเป็นผู้อบรมเรื่องระเบียบวินัย หากพ่อแม่มีความรักใคร่ปรองดองและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เด็กที่เกิดมาก็จะมีความสุข มีความอบอุ่นปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

เด็กเกิดมาในครอบครัวที่สามีมภรรยาที่มีความรักความเข้าใจ มีความสนใจและอุดมคติร่วมกัน และต่างก็ปรารถนาที่จะมีลูกด้วยกัน ลูกที่เกิดจากบิดามารดาอันมีคุณลักษณะเช่นนี้เท่านั้นที่จะได้รับความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่อย่างเต็มที่ (มยุรี งามทอง, 2533, หน้า 78) ไม่มีสถาบันใดที่จะทำหน้าที่ให้ความรักความอบอุ่น ให้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูเด็กได้เพียงพอเท่าสถาบันครอบครัว เด็กจะได้รับการเรียนรู้ความรักและพร้อมจะให้ความรักตอบผู้อื่น เด็กที่ขาดความรักจากครอบครัวจะพยายามแสวงหาความรักทดแทน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในสังคม อย่างน้อยก็เขาจะเป็นผู้ที่ขาดความสุข เป็นคนเห็นแก่ตัวรักตัวเองเท่านั้น เข้าสังคมได้ยาก เด็กประเภทนี้เมื่อแต่งงานก็จะมักประสบความล้มเหลวในชีวิตสมรส หรือพ่อแม่ที่ยึดเยียดความรักแก่บุตรมาก เกิดไปหรือให้ความคาดหวังแก่ชีวิตของบุตรอย่างสูงส่งเกินไป (วันทนี วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 18)

1.2 **หน้าที่ปกป้องให้ความปลอดภัย** พ่อแม่มีหน้าที่ให้ความปลอดภัยแก่ทารก ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ จนกระทั่งคลอดออกมา หลังจากนั้นเด็กจะต้องได้รับการปกป้องอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ให้ปลอดภัยจากความร้อนหนาว เปียก แฉะ และอันตรายต่าง ๆ

การสนองความต้องการทั้งปวงของทารก เป็นการสร้างความความรู้สึกปลอดภัยให้แก่เขา ทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในโลกรอบตัวเขา เรื่องนี้มีความสำคัญต่อสุขภาพจิต และบุคลิกภาพของเด็กในอนาคตเป็นอย่างมาก

ในระยะที่เด็กคลานและเดินได้แล้ว เขาชอบสำรวจโลกรอบ ๆ ตัวเขาโดยที่ไม่รู้ว่ามีอันตรายอยู่ที่ไหนบ้าง จำเป็นต้องมีคนช่วยดูแลให้ปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา เช่น หยิบของทุกอย่างเข้าปากเพื่อเรียนรู้ด้วยสัมผัสต่าง ๆ ผู้ใหญ่ก็ต้องคอยดูแลมิให้เด็กกินสิ่งที่มีพิษเข้าไป

เมื่อถึงวัยเข้าโรงเรียน เด็กก็ได้พบเห็นสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ อีกหลายอย่าง เช่น สื่อมวลชนและการโฆษณาที่ไม่มีกฎหมายควบคุม สิ่งล่อใจต่าง ๆ และเพื่อนที่ชักนำไปในทางที่ผิด ครอบครัวจำเป็นต้องคอยดูแลระวังเด็กมากขึ้น (มยุรี งามทอง, 2533, หน้า 78-79)

อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่ามนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดเมื่อได้รับความปลอดภัย และรู้สึกว่าตนเองมีความสุขสบาย ไม่มีอันตรายเกิดความไว้วางใจสิ่งรอบตัว ซึ่งมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตและบุคลิกภาพของเขาในอนาคต เด็กบางคนมีพฤติกรรมทางเพศเบี่ยงเบนผิดปกติ เช่น เป็นลักเพศ รักร่วมเพศ ส่วนใหญ่พบว่าเกิดจากปัญหาการเลี้ยงดูของครอบครัว เช่น เด็กชายที่ไม่ได้รับรูปแบบที่ดีจากพ่อ เกิดฝังความเกลียดชังเพศพ่อซึ่งเป็นเพศเดียวกันกับตัวเองเลยแปรพฤติกรรม

เป็นลักเพศ หรือเกย์ควีนเป็นเพราะเมื่อวัยเด็กเป็นเด็กชายปกติแต่ผู้ปกครองเลี้ยงดูและปลูกฝังบุคลิกภาพเพศหญิงให้ เช่น ให้แต่งกายเป็นผู้หญิงอยู่เป็นนิจจนมีความประทับใจในเพศหญิง ตัวอย่างเหล่านี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมทั่วโลก (วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537. หน้า 18-19) นอกจากนี้ครอบครัวยังได้จัดหาเรื่องความปลอดภัยให้แก่สมาชิกด้วยการตอบสนองความต้องการทางกายภาพได้แก่ การจัดหาอาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ยารักษาโรคและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ (อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, 2549. หน้า 10)

1.3 การกำหนดฐานะและสถานภาพ เด็กเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีทั้งสูง กลาง และต่ำ ฉะนั้นครอบครัวจึงมีหน้าที่ในเรื่องการกำหนดฐานะของเด็กที่เกิดมาในครอบครัวนั้นด้วย ไม่ว่าจะครอบครัวจะอยู่ในฐานะใดเด็กก็จะมีฐานะเช่นนั้นด้วยเสมอไป ฐานะเช่นนี้เรียกว่า ฐานะที่ถูกกำหนดให้ (ascribed) เช่นเด็กเกิดในตระกูลพ่อค้าตระกูลข้าราชการ เขาก็จะมีฐานะเช่นเดียวกับพ่อแม่ของเขา ฐานะอีกอย่างหนึ่งเป็นฐานะที่บุคคลได้มาภายหลัง เป็นฐานะที่เกิดจากผลแห่งความพากเพียรทำกรงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประกอบอาชีพจนประสบความสำเร็จ สามารถสร้างตนเองได้ จึงได้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเด่นขึ้นมาภายหลัง (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 78) นอกจากนี้ครอบครัวยังได้กำหนดสถานภาพโดยที่มนุษย์ทุกคนจะได้ชื่อสกุลจากครอบครัวหรือผู้อุปการะ เป็นการกำหนดสถานภาพของคนเราว่าเป็นใคร มาจากไหน เป็นคนเชื้อชาติใด สัญชาติใด ฯลฯ สถานภาพนี้เปลี่ยนแปลงได้ เช่น หญิงแต่งงานแล้วต้องเปลี่ยนนามสกุลตามสามี คนโอนสัญชาติ คนเปลี่ยนอาชีพโดยไม่เดินรอยตามอาชีพครอบครัว เป็นต้น (วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 19)

1.4 การให้การศึกษา พ่อแม่หรือครอบครัวมีหน้าที่ให้บุตรได้รับการศึกษาเล่าเรียนเมื่อถึงเกณฑ์และมีการติดต่อประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาของเด็กในที่นี้ครอบคลุมถึงการที่เด็กศึกษาหาความรู้ การอบรมบ่มนิสัย การฝึกฝนกิจกรรมายาท การฝึกให้เข้ากับผู้อื่นได้ให้ความความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความอดทน ความสามารถในการพึ่งพิงตนเอง ฯลฯ (วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 19) นอกจากนี้การศึกษายังมีความหมายกว้าง ครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งที่เรียนจากบ้าน โรงเรียนและสิ่งแวดล้อม การศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ องค์กรได้แก่ พุทธศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา พุทธิศึกษา ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความมีเหตุผล จริยศึกษาช่วยปลูกฝังศีลธรรม จรรยา ค่านิยม อุดมคติ ซึ่งช่วยให้คิดดี พูดดี และประพฤติดี ส่วนหัตถศึกษาช่วยให้สามารถปฏิบัติ หรือกระทำการต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน เช่น ทำสิ่งของเครื่องใช้ ประดิษฐ์สิ่งสวยงาม ผู้ใดมี

การศึกษาครอบครัวที่ดีดังกล่าวจะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อย่างกว้างขวาง

เมื่อการศึกษามีความหมายกว้างเช่นนี้ การศึกษาจึงต้องเริ่มต้นในครอบครัว พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก สอนลูกให้รู้จักใช้ภาษา รู้จักสังเกต และทำสิ่งต่าง ๆ เมื่อลูกโตขึ้นพอจะช่วยทำภาระงานได้ ก็สอนให้ทำงาน ทั้งงานบ้านและงานอาชีพ ฉะนั้น การให้การศึกษาจึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้เป็นพ่อแม่จะต้องทำอย่างจริงจังและรอบคอบตั้งแต่เริ่มต้นและต้องทำอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการทำตัวอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตให้ลูกเห็นอีกด้วย (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 79)

1.5 การให้ความเกื้อหนุนทางการเงินตามอัตภาพ ที่กล่าวว่าให้เด็กได้รับความเกื้อหนุนทางการเงินจากครอบครัวตามอัตภาพนั้นเป็นเพราะคนเรามีฐานะไม่เท่าเทียมกัน มีคนรวย คนจน มีเด็ก มีผู้ใหญ่ ฉะนั้นการหาเงินเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง การเกื้อหนุนทางการเงินต้องแล้วแต่กำลังของพ่อแม่และความเหมาะสมกับวัยของเด็กด้วย ไม่ควรสอนให้เด็กใช้เงินเติบเกินวัย ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรปล่อยให้เด็กต้องอดอยาก หรือออกหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวเมื่อวัยยังไม่สมควร พ่อแม่ควรรับบทบาทของตนเองในการหาเลี้ยงดูลูก ให้ลูกได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามขีดความสามารถเพื่อจะได้สามารถอยู่ในสังคมต่อไปอย่างภาคภูมิใจ มีรายได้มีอาชีพที่มั่นคง และเตรียมความพร้อมที่จะสร้างครอบครัวใหม่อย่างมั่นใจ ความไม่รู้บทบาทของพ่อแม่อีกประการหนึ่งก็คือการให้กำเนิดบุตรโดยไม่มีการวางแผนควบคุม เมื่อมีลูกมาก ๆ พ่อแม่ย่อมจะมีภาระสูงเป็นเงาตามตัว ถ้าพ่อแม่ไม่รับบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัว เด็ก ๆ อาจกลายเป็นภาระของสังคมและสร้างปัญหาให้กับสังคมนานาประการ เช่น เป็นโสเภณี ดิฉิบาเสพติด เป็นอาชญากร ทำให้มาตรการทางสังคมต้องเข้ามาจัดการในที่สุด (วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 19)

1.6 การสร้างความเชื่อถือในศาสนา สภาพสังคมปัจจุบันสะท้อนให้เห็นปัญหาหลายประการอันเกิดจากการที่คนเห็นห่างศาสนา และไม่ได้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาต่อไปนี้ อาชญากรรม การจ้อราษฎร์บังหลวงอย่างอุกอาจ และไม่ละอายต่อบาป การเสาะแสวงหาวัตถุสมบัติโดยไม่คำนึงถึงวิธีที่ได้มา ฯลฯ ประกอบกับภาวะการณ์ในปัจจุบันมีความสับสนวุ่นวาย สถาบันศาสนา ได้รับการกระทบกระเทือน ประชาชนเสื่อมศรัทธาที่เคยมีต่อพระสงฆ์ ที่กล่าวมานี้ก็พอจะเป็นประจักษ์พยานได้ว่าครอบครัวไม่ได้ทำหน้าที่ทางศาสนาตามที่ควรจะได้ทำทั้ง ๆ ที่หลักธรรมทางศาสนายังคงมีคุณค่าอยู่เสมอ และกฎแห่งกรรมก็ยังเป็นกฎที่ยั่งยืนคงทนไม่เปลี่ยนแปลง ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่บ้านแม่เรือนที่จะต้องพยายามอบรมสั่ง

สอนลูกให้เห็นคุณค่าของหลักธรรมในศาสนา และเห็นความจำเป็นที่คนจะต้องมีศาสนาไว้เป็นที่พึ่งพาทางใจในสังคมปัจจุบัน (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 79-80) เด็กควรมีศาสนาประจำใจเพื่อจะได้แนวทางที่ดีในการดำเนินชีวิตเป็นคนมีคุณธรรม ละอายใจเมื่อกระทำความผิด สอนให้รู้สำนึกว่าสิ่งใดดีสิ่งใดเลว ประการสำคัญก็คือสอนให้เด็กยึดมั่นในศาสนา เป็นคนมีศาสนา และจะต้องไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามศาสนาอื่น(วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 19)

1.7 การให้โอกาสทางสันตนาการ ความต้องการพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ก็คือ การทำกิจกรรมที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางกายและจิตใจ สำหรับเด็กนั้นนันทนาการหรือการเล่นสนุกสนานเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ สิ่งของที่จะจัดหามาให้เด็กเล่นนั้น จะต้องเลือกให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กด้วย และต้องดูให้แน่ใจว่าสิ่งเหล่านั้นเมื่อเด็กเล่นแล้วจะไม่เกิดอันตราย ของเด็กเล่นบางอย่างไม่ต้องซื้อเพราะอาจประดิษฐ์ขึ้นได้จากวัสดุเหลือใช้ราคาถูก เช่น ทำรถเข็นเล็ก ๆ ด้วยหลอดด้ายที่ใช่แล้ว ให้เด็กใช้บรรทุกตุ๊กตาหรือของเล่น เด็กก็จะสนุกสนานกับสิ่งเหล่านี้โดยไม่ต้องหมดเปลืองค่าของเล่นมากนัก (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 80) และนอกจากนี้ควรให้เด็กได้มีการพักผ่อนเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เช่น พาไปเที่ยวชายทะเล ชมป่าเขาลำเนาไพร หรือพาไปเที่ยวงานนิทรรศการที่เหมาะสมกับเด็ก การสันตนาการจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทั้งพลังกายและพลังความคิดแก่เด็ก ๆ ทำให้เด็กมีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเอง รู้จักการคบเพื่อน รู้จักการร่วมกลุ่มสังสรรค์ อาจมีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และเข้าใจปัญหาไปในตัว ประการสำคัญก็คือ ทำให้เขาเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น (วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, 2537, หน้า 19-20)

2. พัฒนกิจของครอบครัวในระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่น

ระยะนี้เป็นระยะที่บุตรคนแรกอายุระหว่าง 13-20 ปี บุตรที่เติบโตเข้าสู่วัยรุ่นสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้มากขึ้น การที่บุตรช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น สนใจบุคคลแวดล้อมได้แก่ กลุ่มเพื่อน เพื่อนต่างเพศ ทำให้ความใกล้ชิดกับบิดามารดาลดลง ซึ่งบางครั้งจะทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว จากความไม่เข้าใจกัน ขัดแย้งกันระหว่างบิดามารดาและบุตรวัยรุ่น เนื่องจากบุตรวัยรุ่นต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น ต้องการโอกาสการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ในขณะที่บิดามารดาต้องการให้วัยรุ่นทำตัวใกล้ชิดติดตน จะทำให้บุตรวัยรุ่นเกิดความคับข้องใจ และเกิดปฏิกิริยาต่อต้านในบางราย จะรุนแรงจนเกิดปัญหาติดยาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ ปัญหาความขัดแย้งกับครอบครัวอย่างรุนแรง (รุจา ภูโพนุลย์, 2541, หน้า 91-92) ดังนั้นพ่อแม่จะต้องเข้าใจในการพัฒนาการของเด็กวัยนี้ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จะต้องมีเวลาให้ความใกล้ชิดความอบอุ่นแก่ลูก สังเกตพฤติกรรมและทำความรู้จักกับเพื่อน ๆ ของลูก ส่วนใหญ่เด็ก

จะเสียคนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเพราะพ่อแม่ไม่มีเวลาสนใจดูแล เด็กวัยรุ่นต้องการคนคอยแนะนำและเป็น
ที่ปรึกษาที่ดี ถ้าพ่อแม่ปฏิบัติต่อตนเป็นทั้งพ่อแม่และเพื่อนได้จะทำให้ลูกไม่ออกนอกกลุ่มอกทาง คนใน
ครอบครัวควรมีงานอดิเรกร่วมกัน พร้อมหน้าพร้อมตากันอยู่เสมอ ครอบครัวที่มีสุขภาพจะเป็น
ครอบครัวที่ลูกมีความประพฤติดี มีวินัยในตนเองไม่ใช่ครอบครัวที่มีความร้ายวอย แต่ลูกไม่เรียน
หนังสือ ดิตยาเสพติด เป็นต้น (มยุรี งามทอง, 2533, หน้า 82)

ในระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่นนี้ ครอบครัวมีความต้องการตามพัฒนาการหรือพัฒนาการ
สำคัญดังนี้

2.1 ผ่อนคลายความสัมพันธ์กับวัยรุ่น ให้โอกาสวัยรุ่นในการรับผิดชอบตนเอง
และรับผิดชอบงานบางส่วนเพิ่มขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการเป็นอิสระของเด็กวัยรุ่นโดยที่บิดา
มารดาไม่ได้ละเลยที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาเมื่อจำเป็น

2.2 บิดามารดาควรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์เพื่อ
ป้องกันปัญหาทางเพศในเด็กวัยรุ่น ให้คำปรึกษาแก่บุตร มีการสอนเพศศึกษาในครอบครัวได้
เนื่องจากบุตรวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก
ฮอร์โมนทางเพศเริ่มมีความต้องการทางเพศและสนใจเรื่องทางเพศมากขึ้น

2.3 มีการคงไว้ซึ่งการสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว แม้จะมีการ
ผ่อนคลายความผูกพันปล่อยให้วัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น แต่มิได้ละเลยหรือไม่สนใจที่จะแสดงความเอา
ใจใส่ความรักแก่บุตรวัยรุ่น มีกิจกรรมในครอบครัวร่วมกันเป็นครั้งคราว เพราะถึงวัยรุ่นจะต้องการ
อิสระ ต้องการมีโลกส่วนตัวตนเองมากขึ้น แต่ยังมีความผูกพันทางจิตกับครอบครัว และยังคงบิดา
มารดาเป็นแบบอย่างของตน

2.4 อบรมบทบาทที่เหมาะสมในสังคม อบรมถ่ายทอดปรัชญาการดำเนินชีวิต
และจริยธรรมแก่วัยรุ่น เป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัว เพราะวัยรุ่นจะได้รับการเตรียมเพื่อเป็น
ผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมในอนาคต แต่บิดามารดาควรเข้าใจและยอมรับว่าบุตรวัยรุ่นอาจปฏิเสธและไม่
ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำที่ตนอบรมสั่งสอนในระยะนี้ (รุจา ภูไพบูลย์, 2541, หน้า 90)

3. ความเข้าใจในธรรมชาติของวัยรุ่น เมื่อบิดามารดาที่มีความเข้าใจในธรรมชาติ
ของวัยรุ่นจะทำให้การป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ในวัยรุ่นเป็นไปได้ง่ายขึ้น เพชรรัตน์ ศิริวงค์
ได้กล่าวถึงธรรมชาติของวัยรุ่นไว้ดังนี้

3.1 เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกลักษณะ นอกจากจะมีรูปร่าง
ลักษณะที่เหมือนกับผู้ใหญ่มากขึ้นแล้ว เด็กยังมีความคิดอยากใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ใหญ่ โดยการ

เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการแสดงความคิดเห็นของตนเองบ้าง ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับว่า ตนไม่ใช่เด็กอีกต่อไป

3.2 เป็นวัยที่ต้องการอิสรภาพมาก การดิ้นรนเป็นอิสระของเด็ก คือ การปลีกตัว ออกจากการเกี่ยวพันทางบ้าน รวมทั้งจะไม่ชอบให้พ่อแม่พี่น้อง มายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของเขา อิสรภาพที่เด็กวัยรุ่นต้องการ ได้แก่ อิสรภาพทางการแต่งกาย อิสรภาพทางการคบเพื่อน อิสรภาพด้านการเที่ยวเตร่

3.3 เป็นวัยที่รักความยุติธรรมอย่างรุนแรง เด็กวัยรุ่นมักจะทนไม่ได้ และมีปฏิกิริยาทันที ถ้าได้พบเห็นบุคคลไม่ได้รับความเป็นธรรม เด็กจะกระหาย ต้องการจะเข้าไปช่วยเหลือ

3.4 เป็นวัยที่รัก และต้องการเพื่อนมาก เด็กวัยรุ่นอยากอยู่กับมากกว่าอยู่บ้าน มักจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เด็กจะเลียนแบบซึ่งกันและกัน ทางด้านการแต่งกาย การพูดจา การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เนื่องจากต้องการให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับ การเป็นสมาชิกของกลุ่ม

3.5 เป็นวัยที่เริ่มให้ความสนใจในเพศตรงข้าม ธรรมชาติของวัยรุ่นทำให้มีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจเพศตรงข้าม ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแต่งกายให้สะดุดตา การแสดงความสนใจด้วยการให้ดอกไม้ ให้รูปถ่าย ให้สิ่งของต่าง ๆ เป็นที่ระลึกล หรือมีการเขียนจดหมาย การพูดคุยนินทาในทางตรงข้าม หากเด็กวัยรุ่นคนใด ไม่มีความสนใจในเพศตรงข้าม และมีพฤติกรรมถูกเหยียดหยาม หรือฝึกฝนในเพศเดียวกันตลอดเวลา นั้นแสดงถึงความผิดปกติของวัยรุ่น ผู้ใหญ่ต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และหาทางป้องกันแก้ไข ก่อนที่จะสายเกินไป

3.6 เป็นวัยที่ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับ เด็กวัยรุ่นจะพยายามเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นว่า เขาเป็นผู้ใหญ่แล้ว เช่น เด็กชายจะเริ่มสวมกางเกงขายาว พิถีพิถันกับทรงผม รูปร่างหน้าตามากขึ้น หัดสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เที่ยวเตร่ยามวิกาล บางรายต้องการได้งานทำ เพื่อจะได้ไม่ต้องขอเงินจากพ่อแม่ ส่วนวัยรุ่นหญิงเริ่มใช้เครื่องสำอาง สวมรองเท้าส้นสูง แต่งกายแบบผู้ใหญ่ เป็นต้น

3.7 เป็นวัยที่ต้องการค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างแท้จริง ความเจริญเติบโตทางสมองอย่างเต็มที่ของเด็ก ทำให้สามารถใช้ความคิดเป็นของตนเอง แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ตัวอย่าง เช่น การพิจารณาตัดสินใจเลือกเรียนสายวิชาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับอาชีพที่ตนสนใจในอนาคต เด็กจะมีความพยายามสืบหาติดตาม เรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ เพื่อการตัดสินใจที่แน่นอน ความเป็นตัวของตัวเอง ในระยะนี้ทำให้บางครั้งผู้ใหญ่ อาจเห็นเป็นความดื้อรั้นทำทนาย ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน

3.8 เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาอย่างเด็ก ๆ และเขาต้องการให้ผู้ใหญ่รับฟังความคิดเห็นของเขาด้วย รวมทั้งไม่ชอบสภาพที่ผู้ใหญ่คิดว่า ตนเองถูกเสมอไป

3.9 เด็กวัยรุ่นไม่ต้องการเปิดเผยเรื่องราวของตนเองให้พ่อแม่รู้ทั้งหมด และเขาต้องการเก็บบางสิ่งบางอย่างไว้เป็นความลับบ้าง ในขณะที่เดียวกัน ไม่ต้องการให้ใคร ๆ ในบ้านมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของเขา เช่น มารื้อของ เปิดจดหมายส่วนตัว แอบฟังการพูดโทรศัพท์ เป็นต้น

3.10 เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้พ่อแม่ทะเลาะกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทะเลาะวิวาทที่มีสาเหตุมาจากตน เด็กจะเกิดความไม่สบายใจ และหนีออกจากบ้าน เพื่อหาความสุข และระบายอารมณ์ที่อื่น

3.11 เด็กวัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เปรียบเทียบตนกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน รูปร่างหน้าตา หรือความประพฤติของตน การเปรียบเทียบ ไม่ช่วยให้เด็กต้องการปรับตัวให้ดีขึ้น แต่ยอมทำให้เด็กต่อต้าน และมีพฤติกรรมการแสดงออกหลายลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าเด็กอยากทำตัวเด่น เพราะอยากเด่น อยากดัง (เพชรรัตน์ คีร์วงค์, 2541)

พ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูบุตรหลานในระยะวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ควรได้รับการเลี้ยงดู และคำแนะนำอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิต

จากเอกสารและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วในส่วนของบทบาทพ่อแม่และผู้ปกครองที่จะมีส่วนช่วยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของบุตรหลานวัยรุ่นได้นั้น ผู้วิจัยได้สรุปบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองได้ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

บทบาทของผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

1. ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดี จะเห็นได้ว่าปัจจุบันสถาบันครอบครัวและเด็กวัยรุ่นมีความห่างเหินกันมากขึ้น ดังนั้นพ่อแม่ควรสร้างสัมพันธอันดีภายในครอบครัว รวมถึงการสื่อสารที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูกด้วยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะช่วยให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิก การสื่อสารนั้นมาอยู่หลายรูปแบบและมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ กล่าวโดยสรุปการสื่อสารคือกระบวนการร่วมรับรู้ข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกของตนและผู้อื่น และเป็นวิถีทางที่จะทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น (รุจา ภูโพบูลย์, 2541, หน้า 51 อ้างอิงจาก O' Brien, 1978) การสื่อสารที่ดีนำไปสู่การมี สัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างบิดามารดาและบุตร หากวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่ไม่อบอุ่น มีแนวโน้มที่จะไปหาความรัก และความผูกพันจากภายนอกบ้านซึ่งแยกได้ยากจากการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ อีกทั้งวัยรุ่นเริ่มมีค่านิยมที่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็น

เรื่องปกติ หรือยอมรับได้หากเป็นคนที่รัก แต่เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเนื่องจากการขาดประสบการณ์ ขาดการควบคุมตนเอง หรือขาดความรู้ จึงมักขาดการป้องกัน จนกลายเป็นปัญหา คือ การตั้งครรภ์ การทำแท้งผิดกฎหมาย ภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง หรือหากติดเชื้อเอดส์ก็จะกลายเป็น ปัญหาเรื้อรังของสังคมต่อไป (อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, 2549, หน้า 29) พ่อแม่สามารถปลูกฝัง ทัศนคติที่ถูกต้องกับลูกได้ตลอดช่วงวัยของลูกตั้งแต่ลูกเล็ก ๆ ก็ทำได้ด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อ เพศตรงข้ามให้ลูกเรียนรู้ลูกชาย-ลูกสาวได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาค ไม่เลือกรักผู้ชาย หรือคิดว่าลูก ชายเท่านั้นที่จะเป็นผู้สืบสายสกุลในบ้าน ลูกทั้งชายและหญิงได้รับภาระหน้าที่รับผิดชอบตาม ความเหมาะสมของวัย และความถนัด ไม่ใช่กีดกันหรือแบ่งตามเพศ ลูกชายก็ปิดกวาดดูบ้าน ทำกับข้าวได้ ลูกสาวก็ล้างรถหรือซ่อมแซมงานบ้านได้ เมื่อเติบโตขึ้นจะต้องพูดคุยสื่อสารให้ลูก เข้าใจชัดเจนขึ้น ถึงการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง และเพศตรงข้ามชี้ให้เห็นการ ปฏิบัติที่แสดงออกถึงความเคารพต่อกัน และไม่เอาเปรียบกัน ฯลฯ

การเปิดเผยกับลูกตั้งแต่ต้น การเลี้ยงลูกด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมให้เวลาและ สร้างความเป็นเพื่อนที่เข้าอกเข้าใจกัน การสื่อสารกันอย่างมีเหตุผลล้วนเป็นรากฐานที่ทำให้ ลูกยินดีมาปรึกษาหารือกับพ่อแม่ในเรื่องเพศเมื่อถึงวัยอันควร ในช่วงเข้าวัยรุ่น พ่อแม่อาจจะเริ่ม ชวนลูกคุยในเรื่องทำนองนี้ เช่น เพื่อนของลูกมีแฟนหรือยัง แล้วค่อย ๆ คุยมาถึงเรื่องของลูก แล้ว บอกลูกว่าเมื่อไรก็ตามที่มีเรื่องอยากปรึกษา ก็สามารถเปิดใจกับพ่อแม่ได้ทุกเมื่อ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2549) ดึงแนวคิดของทฤษฎีระบบระบุว่าครอบครัวที่ดี จะเต็มไปด้วยพลัง (energy) และมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) สมาชิกทั้งหมดมีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอในบริบท (Context) ที่ต่างกัน เช่น ทำงานด้วยกัน เล่นเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น 2) คงไว้ด้วยการติดต่อกับระบบ อื่น ๆ นอกครอบครัวครบครันได้ เช่น การศึกษา ระบบบริการสุขภาพ ฯลฯ 3) พยายามที่จะเผชิญ ปัญหาและเอาชนะปัญหาร่วมกันในครอบครัว เช่น สมาชิกร่วมกันหาข้อมูลหาแนวทาง และ ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเองในกลุ่ม 4) มีความยืดหยุ่นและสนใจที่จะตอบสนอง ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ มีการกระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องของ ครอบครัวร่วมกันระหว่างสมาชิก ในขณะที่เดียวกันต่างสนับสนุนสมาชิกแต่ละคนให้มีโอกาสเติบโต และเป็นตัวของตัวเอง (Pratt, 1976)

2. ด้านการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา มีผู้ให้ความหมายของเพศศึกษา ไว้มากมาย ได้แก่

ประทักษ์ ไอบระเสริฐสวัสดิ์ ได้ให้ความหมายของ เพศศึกษา หมายถึง กระบวนการ เรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ถูกต้อง ในด้านกายวิภาค

สรีรวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการมีพฤติกรรมทางเพศ โดยการเรียนการสอนเพศศึกษานั้นจะเน้นในเรื่องของสำนึกรับผิดชอบและทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเพศ เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปใช้ในการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้สามารถควบคุมพฤติกรรม และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินชีวิตทางเพศเป็นไปอย่างมีความสุข (ประทักษ์ โอประเสริฐสวัสดิ์ , ม.ป.ป.)

เสนอ อินทรสุขศรี ได้กล่าวว่า เพศศึกษา หมายถึง การศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสองเพศ เป็นการศึกษาที่จะเข้าใจถึงความแตกต่างกันทั้งทางร่างกายและจิตใจของแต่ละเพศ ซึ่งจะทำให้บุคคลคบหาสมาคมกันได้อย่างดีทั้งในระหว่างเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม รู้จักตนเองและเพื่อนมนุษย์ มีมรรยาท หรือพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมและสังคมยอมรับ รู้จักเลือกคู่ครองอย่างฉลาด และรู้จักใช้ชีวิตสมรสได้อย่างมีความสุข (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 1)

เพ็ญศรี พิชัยสนธิ แพทย์ทางสูติศาสตร์ให้ความหมายของเพศศึกษาหรือการศึกษาเรื่องเพศ คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศ เข้าใจความแตกต่างของแต่ละเพศ และวิธีการสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน แต่ละคนจะสามารถประพฤติปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมเพศ และเพื่อนต่างเพศด้วยความนับถือเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในสังคม (สถาบันเด็ก มูลนิธิเด็ก, 2549, อ้างอิงจาก เพ็ญศรี พิชัยสนธิ. ม.ป.ป. หน้า 67-84)

จากความหมายของเพศศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้นเรื่องเพศศึกษาพ่อแม่ควรจะให้ความรู้กับบุตรของตนเนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกมากที่สุด พ่อแม่เลือกไม่ได้ว่าจะสอนเพศศึกษาแก่ลูกหรือไม่ แต่จะเลือกได้เพียงว่าจะให้เพศศึกษาเขาด้วยวิธีที่ให้ผลทางดีหรือเลว (สถาบันเด็ก มูลนิธิเด็ก, 2549. เว็บไซต์. อ้างอิงจาก เพ็ญศรี พิชัยสนธิ. ม.ป.ป. หน้า 67-84) ประเด็นเรื่องเพศศึกษาที่พ่อแม่ควรจะให้ความรู้แก่ลูกได้แก่

2.1 พัฒนาการทางเพศ (Sexual Development) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางเพศตามวัย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มหัทธโน, 2541) โดยที่ผู้สอนควรมีความรู้ทางเพศอย่างถูกต้อง ควรสนใจ หากความรู้หรือสอบถามจากผู้รู้ หนังสือ หรือสื่อที่มีคุณภาพดี การหาความรู้เรื่องนี้ทำให้พ่อแม่มีทัศนคติที่เป็นกลางกับเรื่องเพศ และรู้จักสื่อที่เหมาะสม ควรเลือกสื่อที่ง่าย ให้ความรู้ถูกต้อง เหมาะกับวัย ไม่กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ พ่อแม่สามารถหาความรู้จากหนังสือ วีดิโอ ซีดี ฯลฯ ควรอ่านให้เข้าใจก่อน ถ้าจะนำไปสอนควรวางแผนในใจว่าจะสอนอย่างไรใช้คำพูดแบบใดจึงจะเหมาะสม คิดล่วงหน้าไว้ก่อนว่าเด็กอาจสงสัยเรื่องใด เพื่อเตรียมตอบคำถามง่าย ๆ ของเด็ก อยากรู้ บางครั้งอาจแนะนำให้เด็กเอาหนังสือไปอ่านก่อนล่วงหน้า แล้วค่อยมาพูดคุยกันตอนหลัง

ให้เด็กเตรียมคำถามที่สงสัยมาคุยกัน คำถามใดที่ตอบไม่ได้ ให้บอกตรง ๆ ว่าไม่รู้ แต่จะไปถามใครที่รู้มาบอกภายหลัง หรือให้เด็กลองค้นหาคำตอบด้วยตัวเองไปก่อนจากสื่อที่มีอยู่ (พนม เกตุมาน, 2549)

2.2 สุขอนามัยทางเพศ (Sexual Health) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดูแลสุขภาพทางเพศได้ตามวัย (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มหัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) เช่น การดูแลอวัยวะในระบบสืบพันธุ์ อนามัยการเจริญพันธุ์ สังเกตการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และความผิดปกติในลักษณะและหน้าที่ของอวัยวะเพศ การหลีกเลี่ยงอันตรายจากการชอกช้ำ บาดเจ็บ อักเสบ และการติดเชื้อ รวมถึงการถูกล่วงเกินทางเพศ (พนม เกตุมาน, 2549, ไม่มีเลขหน้า) ซึ่งสัญญาชาติญาณทางเพศและความต้องการทางเพศเป็นเพศศึกษาด้านพัฒนาการทางเพศที่วัยรุ่น ควรเข้าใจ เมื่อเด็กเข้าวัยรุ่นร่างกายจะมีการหลั่งของฮอร์โมนเพศซึ่งนอกจากจะทำให้อวัยวะเพศเจริญเติบโต แล้วยังมีผลทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นด้วย ความรู้สึกนี้เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นทุกคน แต่วัยรุ่นเป็นวัยที่ยังไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ จึงควรเรียนรู้จักวิธีระบายแรงขับทางเพศออกอย่างเหมาะสม โดยการหาสิ่งอื่นทำเพื่อลดความต้องการทางเพศลง เช่น การเล่นกีฬา การออกกำลังกาย การมีงานอดิเรกทำจะช่วยให้วัยรุ่นไม่ว่างอยู่กับตัวเองและหมกมุ่นทางเพศมากเกินไป หากได้ปฏิบัติตามที่กล่าวแล้ว แต่ยังมีความต้องการทางเพศอยู่ การช่วยตัวเองหรือการสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองเป็นวิธีระบายออกทางเพศอย่างเหมาะสมและสามารถกระทำได้อย่างปลอดภัยทั้งชายและหญิง (เพ็ญศรี พิชัยสนธิ, ม.ป.ป.)

2.3 สัมพันธภาพ (Relation) หมายถึง การสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มหัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) ในวัยรุ่นตอนต้นนั้น ควรสอนให้มีเพื่อนต่างเพศ ทักษะสังคมในการคบเพื่อนต่างเพศ การแสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่อสนใจเพศตรงข้าม ใช้เวลาโดยไม่รบกวนหน้าที่ประจำของตนเอง ไม่ให้ความสัมพันธ์มากระทบการใช้เวลาในการเรียน หรือความรับผิดชอบอื่น ๆ ยังไม่ควรคบใครแบบแฟน แต่ใช้ความสัมพันธ์แบบเพื่อนเพื่อเรียนรู้นิสัยใจคอ และการปรับตัวเข้าหากัน การระมัดระวังในการใกล้ชิดกัน ความแตกต่างระหว่างความรู้สึกของหญิงชายเวลาใกล้ชิดกัน เพศชายมีแนวโน้มจะเกิดความรู้สึกทางเพศรุนแรงและอยากมีเพศสัมพันธ์ ในขณะที่ฝ่ายหญิงรู้สึกอึดอัดใจ ไม่ได้อยากมีเพศสัมพันธ์มากเท่าการใกล้ชิดกัน ทำให้มีโอกาสเกิดเพศสัมพันธ์ได้ง่าย สำหรับวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายนั้น เริ่มสนใจทางเพศอย่างจริงจัง ต้องการมีแฟน ควรสอนให้รู้จักการเลือกแฟน การคบแบบแฟน การสังเกตนิสัยใจคอ ความเข้ากันได้ทั้งร่างกาย จิตใจอารมณ์ แยกแยะข้อดีข้อเสียของตนเองและแฟนได้ มีทักษะในการปรับตัวเข้าหากัน เมื่อพบว่าไม่เหมาะสมกัน ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ก่อนที่

ความสัมพันธ์จะลึกซึ้งยาวนานเกินไป จนอาจเลิกคบกันไม่ได้ ควรสอนเรื่องชีวิตครอบครัว การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน และปรับตัวในชีวิตสมรส (พนม เกตุมาน, 2549) วัยรุ่นควรระมัดระวังในการคบเพื่อนต่างเพศและวางตัวให้เหมาะสม ไม่อยู่ใกล้ชิดกันตามลำพังในที่ลับตาคน เพราะการแตะต้องสัมผัสกันการกอดจูบก็จะเป็นการกระตุ้นความรู้สึกทางเพศและอาจนำไปสู่ความต้องการทางเพศได้มาก มีบริเวณร่างกายหลายแห่งซึ่งเป็นจุดกระตุ้นความต้องการทางเพศให้มากขึ้น เรียกว่า จุดไวสวาท เป็นจุดที่เพศหญิงควรระมัดระวังมิให้มีการแตะต้องสัมผัส ได้แก่ เต้านม อวัยวะเพศโดยเฉพาะบริเวณปากช่องคลอดและคลิตอริส สำหรับชายจะเป็นบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ โดยเฉพาะที่องคชาต แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจุดสัมผัสจะเป็นริมฝีปาก ใบหู ซอกคอ หน้าขา เท้า ไหล่ หรือบริเวณอื่น ๆ บางคนก็อาจเกิดความรู้สึกทางเพศได้ (เพ็ญศรี พิชัยสนธิ, ม.ป.ป.)

2.4 พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) หมายถึง การแสดงออกถึงพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมกับเพศและวัย (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) ซึ่งการเรียนรู้ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศได้ การสอนเพศศึกษาแก่เด็กวัยนี้ไม่ใช่สอนว่าเมื่อเด็กมีความต้องการทางเพศก็ให้ไปทำอัตถกาม หากทนไม่ไหวต้องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามก็ใช้ถุงยางอนามัยหรือยาคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์และป้องกันโรค (ข้าวสด, 2549) เด็กวัยรุ่นตอนต้นความสนใจเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม คือ ทักษะคิดและบทบาททางเพศ ควรได้รับการปลูกฝังให้เป็นกลาง สามารถสนใจและศึกษาเรื่องเพศได้ในกรอบที่พอเหมาะ ทักษะคิดถูกต้องต่อการสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเอง ไม่รู้สึกผิดบาปที่ทำ แต่ควบคุมให้มีพอสมควรไม่หมกมุ่นจนเกินไป มีการแต่งกายที่เหมาะสม ถูกต้องตามเพศ มีความสนใจเพศตรงข้ามได้แต่แสดงออกถูกต้อง ไม่ละเมิดหรือขวยโอกาสทางเพศต่อผู้อื่น ส่วนวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายนั้น ควรสอนวิธีปฏิเสธเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ควรสอนเรื่องการเตรียมตัวก่อนการแต่งงาน การตรวจร่างกายและโรคหรือภาวะที่จำเป็นก่อนแต่งงาน เรื่องการตอบสนองทางเพศปกติ (normal sexual response) การมีเพศสัมพันธ์อย่างมีความสุข ในกรณีที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หรือเพศสัมพันธ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ให้ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ การทำความสะอาดอวัยวะเพศหลังเพศสัมพันธ์ ผลที่จะเกิดจากเพศสัมพันธ์ การวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด (พนม เกตุมาน, 2549)

2.5 ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) หมายถึง ความสามารถในการจัดการสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เช่น ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) ตัวอย่างทักษะการปฏิเสธของฝ่ายหญิงคือ ให้ความหมายของการปฏิเสธชัดเจน ไม่ให้ความหวังที่ไม่เป็นจริง ไม่

เปิดโอกาสให้ฝ่ายชายมีข้ออ้าง จนทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายจนมุม ไม่เสียความสัมพันธ์ในฐานะแฟนหรือเพื่อน ไม่ทำให้ฝ่ายชายรู้สึกถูกตำหนิ เสียหน้า (สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐี, 2548) และควรมีทักษะในการสื่อสารเจรจา การสร้างความสัมพันธ์ และรักษาความสัมพันธ์ให้ยาวนาน การควบคุมตนเอง ควบคุมอารมณ์ จัดการกับอารมณ์และความต้องการทางเพศ มีทักษะในการปรับตัว สื่อสารความต้องการตนเอง ให้สามารถตอบสนองความต้องการของกันและกันได้อย่างสมดุล มีการปรับเปลี่ยนตนเองแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองบ้าง เพื่อให้พึงพอใจด้วยกัน มีทักษะในการดำเนินชีวิตร่วมกัน วางแผนอนาคต ควบคุมตนเองให้รับผิดชอบต่อครอบครัว ทำหน้าที่สามีภรรยา พ่อและแม่ที่ดี การรับผิดชอบต่อครอบครัวต้องทำอะไร การเลี้ยงลูกที่ดีทำได้อย่างไร (พนม เกตุมาน, 2549) และที่สำคัญควรสอนทักษะการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด คือ สามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 27)

2.6 สังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture) หมายถึง ค่านิยมในเรื่องเพศที่เหมาะสม สอดคล้องกับสังคม และวัฒนธรรมไทย และการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะจากสื่อที่ยั่วยุตต่าง ๆ (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) ช่วงวัยรุ่นตอนต้นควรสอนให้เด็กมีพฤติกรรมเหมาะสมกับสังคมประเพณี เช่น การแต่งกายไม่ควรยั่วชวนทางเพศ ควรให้ถูกต้องตามเพศตนเอง ไม่ส่งเสริมให้เด็กแต่งกาย หรือมีกิริยาท่าทางผิดเพศ แม้ว่าเด็กจะเริ่มรู้ตนเองว่าเป็นรักร่วมเพศ ก็ไม่ควรให้แสดงออกมากจนคนอื่น ๆ เห็นชัดเกินไปจนอาจถูกล้อเลียน (พนม เกตุมาน, 2549) การคุยเรื่องเพศควรมุ่งเน้นที่การกำหนดขอบเขตแห่งตน ไม่ว่าจะทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยนี้ เด็กจะต้องรู้จักวางตนให้มีระยะห่างของการมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม คือถ้าเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กอาจจะเดินกอดคอ เดินคุยกันไป เด็กผู้ชายกับเพื่อนผู้ชาย เด็กผู้หญิงกับเพื่อนผู้หญิง เดินกอดคอกอดไหล่กันได้ แต่ถ้าเป็นเพื่อนต่างเพศที่มีอายุ 12 ปี แล้วการเดินกอดคอกันทำไม่ได้ นี่เป็นเรื่องชายหญิงที่เด็กจะต้องเรียนรู้ ในเรื่องของเพศนั้นเด็กต้องรู้ว่าอารมณ์เพศเกิดมาจากอะไร เมื่อฮอร์โมนเพศทำงานจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ฉะนั้นการกำหนดขอบเขตแห่งตนทางร่างกายมีความเข้มงวดมากขึ้น คือแม้เป็นเพื่อนกัน แต่เด็กหญิงหรือเด็กชายจะมาคลอเคลียกันไม่ได้ เพราะการใกล้ชิดทางกายภาพเช่นนี้ทำให้ได้กลิ่น ได้สัมผัสสกาย ได้ยิน ได้เห็นหรือบางครั้งอาจเห็นเข้าไปข้างใน เห็นชั้นใน ยิ่งไปสัมผัสใกล้ชิดมากเท่าไร จะกระตุ้นความต้องการทางเพศหรืออารมณ์เพศสูง

มาก หากไม่กำหนดขอบเขตแห่งตนให้เหมาะสมอาจเกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จุดนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องมีขนบธรรมเนียมประเพณีว่าเด็กผู้หญิงสาว ๆ อายุ 12 ปีขึ้นไปไม่ควรยอมให้ใครจับมือถือแขนหรือไม่ควรจะมีความใกล้ชิดทางด้านกายภาพกับเพศตรงข้าม จะต้องเริ่มสร้างขอบเขตแห่งตนไม่ว่าทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการมีเพศสัมพันธ์ ในเด็กวัยนี้ ในทางปฏิบัติสังคมจะไม่เปิดโอกาสให้เด็กมาคลุกคลีเล่นหัวกับเพศตรงข้าม ในหมู่เด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นการเล่นกันแบบเด็กเล็กจะน้อยลงไปเกือบหมด พอถึงมัธยมศึกษาตอนปลายจะแยกกลุ่มกันเด็ดขาด เมื่อเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเด็กหญิงกับเด็กชายแทนที่จะไปมีสัมพันธภาพระหว่างกันเป็นกลุ่ม บางคนจะเริ่มมีสัมพันธภาพแบบคู่รักหรือจะเกาะกันไปเป็นคู่ ๆ (ข้าวสาด, 2549) สำหรับเด็กวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายควรสอนให้ยับยั้งใจที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนสมรส การซื้อสัตย์ต่อคู่ครองตนเอง บทบาทที่ดีของพ่อแม่ เป็นอย่างไร การแสดงออกทางเพศให้เหมาะสมอยู่ในประเพณีที่ดีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศ เช่น การแต่งกาย ทำได้ในอายุใด การทำผิดทางเพศมีโทษอย่างไรบ้าง (พนม เกตุมาน, 2549) การสอนต้องเน้นการฝึกทักษะทางสังคมที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยเรื่องเพศ เพิ่มเติมจากความรู้เรื่องเพศของเด็กวัยก่อน ๆ นี้ โดยเฉพาะการคบหาเพื่อนต่างเพศที่ทำให้เด็กสามารถควบคุมขอบเขตทางร่างกาย จิตใจ และสังคมที่เหมาะสมกับเพศตรงข้ามได้ เพราะวัยนี้เด็กมักจะมีแนวโน้มคบหาเพื่อนต่างเพศแบบผู้ชายหรือมีรักวัยกระเตาะ (Puppy love) ที่อาจหิวหว่าไม่ยั่งยืนจากแรงกระตุ้นของฮอร์โมนเพศ ประกอบกับอารมณ์ที่ยังแปรปรวนอยู่อาจทำให้เกิดการตัดสินใจกระทำรุนแรงหันหลังเล่นขาดความยั้งคิด เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นอย่างร้ายแรง (ข้าวสาด, 2549)

มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมและวัฒนธรรมได้แก่ ทฤษฎีระบบเพศเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมทางเพศผู้นำเสนอทฤษฎีนี้คือ อาบราบสัน (Abrason) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การแสดงพฤติกรรมทางเพศมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของสังคม ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สะสมไว้เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ถ้ายทอดมาจากบรรพบุรุษให้บุคคลรุ่นหลังได้รับรู้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ครอบครัวยุคแรก ได้แก่ มารดา บิดา มีบทบาทในการสร้างมาตรฐาน ค่านิยมให้ลูกได้รับรู้ยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ เช่น สั่งสอนว่าไม่รักในวัยเรียน เป็นญาติพี่น้องรักกันไม่ได้ เป็นผู้ชายต้องเป็นสุภาพบุรุษ ไม่ชมเชยรังแกผู้หญิง เป็นต้น มาตรฐาน และค่านิยมของแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน ตามที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น บางครอบครัว สั่งสอนว่าเป็นลูกผู้ชายไม่เสียหายอะไร เป็นลูกผู้หญิงเสียเปรียบลูกผู้ชาย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 สังคม เป็นผู้กำหนดบรรทัดฐาน มิได้อยู่ที่ มารดา บิดา แต่เพียงอย่างเดียว เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็สามารถเรียนรู้ เช่น ให้อัจฉริยะตัวจากการถูกลอกจากผู้ชายในเรื่องของความรัก สื่อมวลชน ก็ทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การล่อลวงผู้หญิงไปขายบริการทางเพศ วัฒนธรรม ก็ทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังเช่น การกอดจูบกันในที่ที่ไม่พึงควรกระทำ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของต่างชาติ วัฒนธรรมในบ้านเราถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาตน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปสู่ การมีวุฒิภาวะ (Maturity) ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า วัยรุ่นตอนต้น ผู้หญิงจะมีวุฒิภาวะเร็วกว่า ผู้ชายในวัยเดียวกันทุกด้าน ถ้ามารดา บิดา หรือผู้ปกครองไม่เข้าใจจะเกิดการเปรียบเทียบ ดูว่า ลูกผู้ชายพัฒนาไม่ดีเหมือนลูกผู้หญิง อาจทำให้วัยรุ่นเกิดความน้อยใจ ในวัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุ ประมาณ 16-19 ปี มีความต้องการทางเพศรุนแรงมาก แต่เนื่องจากวัยนี้มีการพัฒนาการทางด้าน สติปัญญาอย่างรวดเร็ว จึงช่วยให้รู้จักปรับบุคลิกภาพให้มีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 4 ประสบการณ์ทางเพศในอดีต เป็นเรื่องที่ได้สะสมอยู่ในการรับรู้อบรมสั่งสอน ในแต่ละสังคมตลอดมา เช่น ในสังคมไทยถูกสั่งสอนมาว่าเป็นผู้หญิงต้องรู้จักรักษาวงศ์วานตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายก่อนแต่งงาน ผู้ชายต้องแต่งงานกับหญิงสาวบริสุทธิ์ การตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน เป็นเรื่องเสื่อมเสีย เป็นต้น การอบรม สั่งสอนดังกล่าวนำมาซึ่งการประพฤติ ปฏิบัติของวัยรุ่น ถ้า วัยรุ่นไม่กระทำตามจะไม่ได้รับการยอมรับในสังคม เป็นต้น (ประทุม เป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 82-83)

2.7 บทบาททางเพศ (Gender Role) หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์ทางเพศที่เหมาะสม ความเสมอภาคทางเพศ และบทบาททางเพศที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมอย่างสมดุล (ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มหัทธโน, 2541, ไม่มีเลขหน้า) นอกจากนี้ กองวางแผนครอบครัว และประชากร (2544, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของบทบาททางเพศว่า เป็นบทบาทที่กำหนดโดย สังคมเป็นตัวกำหนดสำคัญในการที่ผู้หญิงหรือผู้ชายจะแสดงออกอย่างไรในสังคมที่สามารถปรับเปลี่ยนได้

แต่เดิมวัฒนธรรมไทยมีค่านิยมว่า เกิดเป็นลูกผู้ชายต้องเข้มแข็งร้องไห้ไม่ได้ ลูกผู้ชายมีหน้าที่ต้องเรียนมาก ๆ เพราะมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัวเมื่อเติบโตขึ้น สำหรับลูกผู้หญิงต้องทำงานบ้านซึ่งเป็นหน้าที่ของแม่ต้องรู้จักเย็บปักถักร้อย อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน กิริยามารยาทต้องเรียบร้อย อ่อนหวาน ไม่วุ่นวาย มิฉะนั้นจะดูเหมือนเป็นทอมไป แต่ถ้าผู้ชายเรียบร้อยทำงานบ้าน อย่างที่ผู้หญิงทำ ก็ดูเหมือนจะเป็นตุ๊ดเป็นแต้วไป ความคิด ความเชื่อที่ว่านี้น่าจะปรับเปลี่ยนไปได้แล้ว เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทุกคนในครอบครัวไม่ว่าเพศใด ๆ ก็ต้องช่วยกันทำ เพราะเด็กผู้ชายที่เรียบร้อย เด็กผู้หญิงที่ผาดโผน เป็นลักษณะและความชอบส่วนตัวที่จะแสดงออก

ในสังคมอย่างไร ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่สอนให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น และเข้าใจถึงความเสมอภาคในสังคมมากกว่า (กองวางแผนครอบครัวและประชากร, 2544, หน้า 8)

รุจา ภูไพบูลย์ (2541, หน้า 92) ได้กล่าวถึงระยะของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น ครอบครัวมีความต้องการตามพัฒนาการหรือพัฒนาภพที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ บิดามารดาควรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์เพื่อสามารถป้องกันปัญหาทางเพศในเด็กวัยรุ่น ให้คำปรึกษาแก่บุตร มีการสอนเพศศึกษาในครอบครัวได้ เนื่องจากบุตรวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากฮอร์โมนทางเพศ เริ่มมีความต้องการทางเพศ และสนใจเรื่องทางเพศมากขึ้น

สุชาติ โสภประยูร และวรรณี โสภประยูร (2543) ได้กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นในการสอนเรื่องเพศที่บ้านอันจะช่วยให้บิดามารดาสามารถอบรมสั่งสอนบุตรได้ถูกต้อง

ประการที่ 1 บิดามารดาที่มีความเชื่อมั่นในคุณค่า ของการสอนเพศศึกษาและควรรู้ถึงความมุ่งหมายของการอบรมสั่งสอนการสอนเพศศึกษามีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและความรู้สึกที่ดีในเรื่องเพศ รวมทั้งมีพฤติกรรมทางเพศที่พึงปรารถนาของสังคม ถ้าผู้สอนมีความมั่นใจในคุณค่าหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศแล้วก็จะช่วยให้การสอนเพศศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี

ประการที่ 2 บิดามารดาควรคำนึงถึงวิธีการสอนให้มากพอ ๆ กันหรือมากกว่าเนื้อหาที่จะสอน บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องไม่เน้นเรื่องวิชาความรู้หรือเน้นเนื้อหาที่จะนำมาสอนแก่เด็กมากเกินไป แต่ควรจะเน้นและให้ความสนใจกับวิธีการที่จะอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศให้มากขึ้น

ประการที่ 3 บิดามารดาควรรู้ถึงการเจริญเติบโตและพัฒนาการของวัยเด็กและวัยรุ่น การศึกษาในเรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กจะช่วยทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความรู้การพัฒนาการและเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและทางจิตใจของเด็กแต่ละคนว่าเป็นไปตามปกติหรือไม่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล และจะต้องใจกว้างพอที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมบางอย่างในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งยอมรับความสนใจและความต้องการในเรื่องเพศของเด็กด้วย

ประการที่ 4 บิดามารดาควรสอนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของเด็ก รวมทั้งปัญหาในเรื่องเพศของเด็กด้วย ความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองอบรมสั่งสอนเรื่องเพศศึกษาควรให้ตรงกับความสนใจ ความต้องการและปัญหาของเด็ก ควรสนใจ

และความต้องการและปัญหา นี้ จะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามระดับอายุหรือการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

ประการที่ 5 บิดามารดาควรตอบคำถามทุก ๆ ข้อที่เด็กถาม บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรหาทางตอบคำถามทุก ๆ ข้อที่เด็กถามปัญหาที่เด็กถามเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงตามระดับอายุและพัฒนาการของเด็ก ควรตอบปัญหาทันทีที่เด็กถามและควรตอบเฉพาะที่เด็กถามเท่านั้น

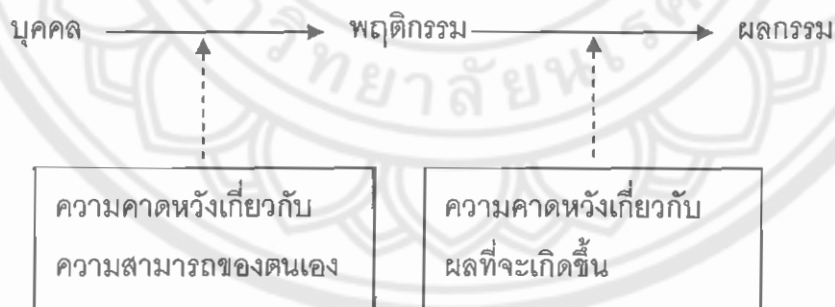
ประการที่ 6 บิดามารดาควรช่วยให้เด็กเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางเพศ การที่บอกให้เด็กรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางเพศเสียก่อนที่เด็กจะเข้าสู่วัยรุ่น ย่อมเป็นการตัดสินใจที่ดีกว่าการบอกเมื่อสิ่งเหล่านั้นได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะในขณะนั้นเด็กอาจจะมีอารมณ์หงุดหงิดและมีความวิตกกังวลที่ฝังลึกในจิตใจเสียแล้ว ในการสนทนาในการตอบปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเพศเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้น บิดาควรเป็นผู้แนะนำแก่บุตรชาย มารดาควรเป็นผู้แนะนำแก่บุตรสาว เพราะต่างก็มีประสบการณ์ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศมาแล้ว

ประการที่ 7 บิดามารดาควรมีการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศเป็นไปอย่างเปิดเผย ถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติการให้คำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ถ้าหากใช้ภาษาอย่างสุภาพแล้วก็สามารถพูดกันในที่สาธารณะได้เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรอนุญาตให้บุตรหลานของตนมีโอกาสได้เห็นเด็กที่เกิดใหม่ ควรมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ที่บ้าน หรือควรพาเด็กไปเที่ยวสวนสาธารณะหรือไปเยี่ยมชมคอกปศุสัตว์เพื่อจะได้รู้จักเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปร่างและกายภาพเหล่านั้นและควรให้เด็กได้อ่านเอกสารหรือหนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมบ้างตามสมควร

ประการที่ 8 บิดามารดาควรให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่าง ให้เกิดประโยชน์หรือรู้จักประกอบกิจกรรมสันตนาการ ในวัยรุ่นมีการหลังฮอริโมนที่อาจเกิดความไวและความต้องการทางเพศได้ บิดามารดาควรใช้วิธีการเบี่ยงเบน (Sublimation) ซึ่งจะเป็นการเบี่ยงเบนแรงผลักดันทางเพศหรือกามารมณ์ ให้แสดงออกในรูปที่เป็นประโยชน์ เช่น การทำงานอดิเรก ส่งเสริมให้เล่นกีฬา หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภทอื่น ๆ

ประการที่ 9 บิดามารดาควรส่งเสริมให้ยอมรับความจริงในเรื่องเพศของตนเอง และทัศนคติที่ดีต่อเพศตรงข้าม บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรจะอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนให้รู้จักและยอมรับเพศของตนเองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติตั้งแต่เด็ก ควรส่งเสริมให้เด็กรู้จักเกียรติและศักดิ์ศรีของเพศ มีความภูมิใจในเพศของตนเองและรู้จักให้เกียรติและความสำคัญของเพศตรงข้าม มีความชื่นชมและเต็มใจที่จะช่วยเหลือเพศตรงข้ามตามโอกาสอันสมควรเป็นการส่งเสริมลักษณะแห่งการเป็นสุภาพบุรุษและสุภาพสตรีแก่เด็ก

ประการที่ 10 บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในเรื่องเพศโดยสร้างบรรยากาศในบ้านให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ครอบครัวย่อมเป็นสถานที่ให้การศึกษาหรือประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศและชีวิตครอบครัวที่ดีที่สุดให้แก่เด็ก ซึ่งจะเป็นรอยประทับใจและฝังลึกลงในจิตใจของเด็กโดยเด็กจะได้เรียนรู้ถึงมาตรฐานแห่งความประพฤติทางเพศและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และชีวิตครอบครัวโดยตรงจากบิดามารดาของเด็ก (สุชาติ โสมประยูร และวรรณ โสมประยูร, 2543) ดังนั้นจึงต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีที่สังคมยอมรับ สร้างเจตคติที่ดี มีระเบียบวินัย มีความภาคภูมิใจในเพศของตนเอง ตลอดจนรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยของระบบสืบพันธุ์ และกระทำบทบาทให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก ดังทฤษฎีปัญญาทางสังคมโดยมีอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานที่ว่า วัยรุ่นเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ (model) ในสังคมว่าทำอะไรบ้าง แล้วผลออกมาเป็นอย่างไร และคิดว่าตัวเขาจะสามารถกระทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร (ประทุม แป้นสุวรรณ, 2545, หน้า 70) นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977, pp 97) ยังให้ความสำคัญของการเรียนรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลรวมการเรียนรู้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะอยู่ในรูปของความเชื่อและความคาดหวัง ซึ่งอยู่ในกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์และทำหน้าที่ควบคุมกำกับกับการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ และการควบคุมพฤติกรรมด้วยปัญญานี้มีตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเกณฑ์และเงื่อนไขการคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน และผลที่เกิดขึ้นรวมถึงสิ่งจูงใจ

ภาพ 1 แสดงความเชื่อเกี่ยวกับเกณฑ์และเงื่อนไข การคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน และผลที่เกิดขึ้นรวมถึงสิ่งจูงใจ

โดยสรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ 2 วิธี คือ การเรียนรู้จากผลรวมซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้จากการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้จากตัวแบบเป็นประสบการณ์ทางอ้อม ที่ต้องอาศัยการ

เรียนรู้ โดยการสังเกต ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ กระบวนการใส่ใจ (Attention Process) กระบวนการเก็บจำ (Retention Process) กระบวนการกระทำทางกาย (Motor Reproduction Process) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) โดยตัวแบบมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตดังนี้ คือ การสร้างพฤติกรรมใหม่ การสร้างกฎเกณฑ์และหลักการใหม่ การสอนพฤติกรรมสร้างสรรค์ การยั้งยั้งการกระทำความห้วนเกรงที่จะกระทำ การสร้างเสริมการกระทำ อารมณ์และการเผยแพร่แนวคิดและการกระทำและการเรียนรู้ โดยการเลียนแบบที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ตัวแบบต้องมีลักษณะเด่นมีความดึงดูดใจสูง รวมทั้งขึ้นอยู่กับกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสำเร็จเกี่ยวกับกฎเกณฑ์เงื่อนไข ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองและผลที่จะเกิดขึ้นและสิ่งจูงใจและการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้อันเป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบส่วนบุคคล

3. การสื่อสารเรื่องเพศ การสื่อสารที่ดีนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างบิดา มารดาและบุตร หากวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่ไม่อบอุ่น มีแนวโน้มที่จะไปหาความรัก และความผูกพันจากภายนอกบ้านซึ่งแยกได้จากการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ อีกทั้งวัยรุ่นเริ่มมีค่านิยมที่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องปกติ หรือยอมรับได้หากเป็นคนที่รัก แต่เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเนื่องจากการขาดประสบการณ์ ขาดการควบคุมตนเอง หรือขาดความรู้จึงมักขาดการป้องกัน จนกลายเป็นปัญหา คือ การตั้งครรภ์ การทำแท้งผิดกฎหมาย ภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง หรือหากติดเชื้อเอดส์ก็จะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมต่อไป (อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, หน้า 29) ดังนั้นการเปิดเผยกับลูกตั้งแต่ต้น การเลี้ยงลูกด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมให้เวลา และสร้างความเป็นเพื่อที่เข้าอกเข้าใจกัน การสื่อสารกันอย่างมีเหตุผลล้วนเป็นรากฐานที่ทำให้ลูกยินดีมาปรึกษาหารือกับพ่อแม่ในเรื่องเพศ เมื่อถึงวัยอันควร ในช่วงเข้าวัยรุ่น พ่อแม่อาจจะเริ่มชวนลูกคุยในเรื่องทำนองนี้ เช่น เพื่อนของลูกมีแฟนหรือยัง แล้วค่อย ๆ คุยมาถึงเรื่องของลูก แล้วบอกลูกว่าเมื่อไรก็ตามที่มีเรื่องอยากจะปรึกษา ก็สามารถเปิดใจกับพ่อแม่ได้ทุกเมื่อ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2549.) จะเห็นได้จากผลการวิจัยของ ประภาพร สุวรรณกฎ ซึ่งได้ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาความสามารถของมารดาในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาวซึ่งความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ซึ่งความสามารถในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หมายถึง รวมถึง ความรู้เรื่องเพศ เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศ (ประภาพร สุวรรณกฎ, 2548. หน้า 82-83)

O' Brien (1978) ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อสารไว้ว่า การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเช่นครอบครัวจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดี เพื่อช่วยให้ครอบครัวสามารถทำ

หน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิก การสื่อสารนั้นมีอยู่หลายรูปแบบและมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ กล่าวโดยสรุปการสื่อสารคือกระบวนการร่วมรับรู้ข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกของตนและผู้อื่นและเป็นวิถีทางที่จะทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลที่จะส่งสารไปให้กับบุคคลอื่น 2) สาร หมายถึง สิ่งเร้าหรือสาระที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้อื่นได้รับรู้ 3) ช่องทางรับสาร หมายถึง วิธีการที่ผู้ส่งสารติดต่อกับผู้รับสารได้ เช่น การได้ยิน การอ่าน การได้กลิ่น การรู้รส เป็นต้น 4) ผู้รับสาร หมายถึง ผู้ที่เป็นเป้าหมายที่สารส่งถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร สาร ช่องทางรับสาร และผู้รับสาร สามารถแสดงได้ดังนี้

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร (Friedman, 1983 : 111)

4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มใจในตนเอง (Self Esteem) หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้อภัยกับคนพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน เช่น ความสามารถด้านสังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ โดยมีได้มุ่งแต่สนใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่างหน้าตา เสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ การเรียนเก่ง ฯลฯ เท่านั้น (กรมสุขภาพจิต, 2547. หน้า 27) เด็กที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะมีความนับถือในตนเอง (ไม่กลัวคนอื่นจะไม่รัก และทอดทิ้งโดยไม่มีเหตุผล) พึงพอใจในตนเอง (รวมทั้งเพศ) มีแรงบันดาลใจให้ความปรารถนาใด ๆ บรรลุปลายทางตามที่พึงประสงค์ (สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐี, 2548.) ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ สิทธิพงศ์ วงศ์วิวัฒน์ เรื่องปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กนักเรียนหญิงและเด็กนักเรียนชายที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์และไม่คิดจะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 6-12 เดือนข้างหน้า มีการรับรู้ความภูมิใจในตนเองอยู่

ในระดับสูง ซึ่งตรงข้ามกับเด็กนักเรียนหญิงและเด็กนักเรียนชายที่เคยมีเพศสัมพันธ์มีความรับรู้ความภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับต่ำ การสร้างความภาคภูมิใจให้ลูก ได้แก่ 1) ให้ลูกกระทำตามวิธีการของตนเองให้มากที่สุด กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุมีผล 2) แสดงการยอมรับ 3) หมั่นชื่นชมยินดี ชมและให้กำลังใจลูก 4) ตีเพื่อก่อ และอย่าให้เสียหน้าใจ หลีกเลี่ยงการเยาะเย้ย หรือทำให้เด็กอับอาย 5) สอนให้ลูกมีวินัย เคารพกติกา มารยาท ให้คำแนะนำ และช่วยลูกหาวิธีที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสม แก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี 6) สอนให้ลูกมองโลกในแง่ดี (positive thinking) โดยให้ฝึกสังเกตจุดดีผู้อื่น (จะเห็นจุดดีของตนเองด้วย) หัดชมเชยผู้อื่นอย่างจริงใจ สร้างรอยยิ้มเป็น

การสร้างความภาคภูมิใจให้เด็กสำคัญที่สุด พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความไว้วางใจ มีเวลา สนใจในตัวลูกและกิจกรรม ให้คำแนะนำเมื่อต้องการหรือจำเป็น (สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2548.)

5. **ด้านการป้องกันสื่อลามก** จากความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้งานเพิ่มมากขึ้นและเข้าถึงง่ายขึ้น ทำให้การขยายตัวของจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว แม้ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากอุปกรณ์เหล่านี้จะมีมากแต่ขณะเดียวกัน ผลกระทบที่เกิดจากเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เช่น เว็บลามก อนาจาร เว็บเล่าประสบการณ์ทางเพศ และสอนเพศศึกษาแบบผิด ๆ ดังนั้นการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนโดยปราศจากการควบคุมดูแลอย่างมีเหตุผลจากพ่อแม่ผู้ปกครองอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ อย่างไรก็ตามแนวทางการระวังภัยอันตรายจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่หากเราไม่สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่บุตรหลานที่จะเลือกรับและปฏิเสธสื่อที่ไม่เหมาะสมแล้วก็คงเป็นการยากที่จะป้องกันสื่ออินเทอร์เน็ตให้แก่บุตรหลานได้ (AJ.tonsak.com, ม.ป.ป.) นอกจากนี้สื่อลามกจากอินเทอร์เน็ตแล้วยังมีสื่อจากซีดีลามก หรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่เข้าถึงได้ง่ายย่อมเป็นสิ่งปลูกเร้าอารมณ์ให้เด็กและเยาวชนอยากรู้ อยากลอง อยากเลียนแบบ บางคนก็อาจจะเลยเถิดไปถึงขั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศก็มี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2545.) สื่อลามกจากโทรศัพท์มือถือ มีธุรกิจให้บริการดาวน์โหลดภาพหน้าจอดีถือเป็นภาพโป๊เปลือยของผู้หญิงโฆษณาอยู่ทั่วไป มีการพบการโหลดภาพวีดีโอสั้น ๆ เช่น ภาพการร่วมเพศ โทรศัพท์รุ่นใหม่ที่มีกล้องถ่ายรูป กลายเป็นอุปกรณ์แอบถ่ายภาพโป๊ เด็ก ๆ ที่ได้รับภาพเหล่านี้ จะส่งต่อภาพเหล่านี้ให้กับเพื่อน ๆ ผลกระทบจากสื่อลามกต่อเด็ก ทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควรทั้งสิ้น จากการสำรวจของเอแบคโพลกับเด็ก ป.6-ม.6 จำนวน 1,700 คนใน 20 จังหวัด พบว่ามีเด็กร้อยละ 19.7 บอกว่ามีเพศสัมพันธ์ครั้ง

แรกมีสาเหตุมาจากการดูหนังไปด้วยกัน และอีกร้อยละ 16.5 จากการดูหนังสือไป นอกจากนี้ในการสำรวจของเอแบคโพลเรื่อง "ประสบการณ์และทัศนคติของวัยรุ่นต่อพฤติกรรมทางเพศในปัจจุบัน" พบว่าปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือกระตุ้นให้มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมนั้น 70.8 % คือวีซีดี หรือดีวีดีลามกที่หาซื้อได้ง่ายร้อยละ 62.3 คือการลงรูปภาพที่ไม่เหมาะสมหรือภาพโป๊ในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารร้อยละ 59 คือเว็บไซต์ลามกในอินเทอร์เน็ต (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, ม.ป.ป.) ดังนั้นบทบาทของพ่อแม่คือ ต้องสร้างความเข้าใจและกล้าพูดคุยกับลูกเรื่องเพศ มองเรื่องเพศเป็นเรื่องปกติธรรมดา สอนเรื่องเพศเหมือนสอนเรื่องหลักการกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ หากพบว่าลูกดูสื่อลามก อย่าตกใจ ต้องตระหนักว่าถึงเวลาที่ต้องพูดคุยเรื่องเพศกับลูกแล้ว จัดกิจกรรมให้เด็กทำยามว่าง และไม่ควรปล่อยให้เด็กใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตตามลำพัง จัดวางเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ในบริเวณส่วนรวมของบ้าน (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, ม.ป.ป.) จากผลการวิจัยของ สิทธิพงศ์ วงศ์วิวัฒน์ จากสาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กนักเรียนทั้งหญิงและชายที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์และไม่คิดจะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 6-12 เดือนข้างหน้ามีการรับรู้ต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวสูง ในขณะที่เด็กนักเรียนทั้งหญิงและชายที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์แต่ตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 6-12 เดือนข้างหน้า และกลุ่มเด็กนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์ มีการรับรู้ต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวต่ำ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2549.)

จากเอกสารและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทบทวนมาแล้ว เกี่ยวกับบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่จะมีส่วนช่วยในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลานวัยรุ่นได้ ทั้ง 5 บทบาทนั้น ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาบทบาทที่สำคัญ 3 บทบาท ได้แก่ บทบาทการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี บทบาทการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา และบทบาทการสื่อสารเรื่องเพศ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาด้านการสร้างภูมิคุ้มใจในตนเอง เนื่องจากมีความเห็นว่าการที่ผู้ปกครองได้ใช้บทบาททั้ง 3 บทบาทแล้วจะครอบคลุมในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้นได้ทั้งหมด และไม่ได้ศึกษาด้านการป้องกันสื่อลามกเพราะ การป้องกันสื่อลามกนั้นเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทด้านการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา ในประเด็นเรื่อง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง ค่านิยมในเรื่องเพศที่เหมาะสม สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย การปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะจากสื่อต่างๆ

บทบาทพยาบาลวิชาชีพกับการสร้างเสริมสุขภาพครอบครัว

ในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพครอบครัวนั้น พยาบาลต้องมีเป้าหมายชัดเจน คือ ครอบครัวอบอุ่น สมาชิกมีสุขภาพะทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ โดยใช้

กลวิธีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มองครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งภายในระบบครอบครัวและระหว่างระบบครอบครัวกับระบบอื่น ๆ ในสังคม มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา พยาบาลจึงต้องร่วมกับครอบครัวสังเกตและเฝ้าระวังติดต่อกันเป็นช่วงเวลายาวนานเพื่อจะทำให้คาดเดาเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งสามารถแนะนำครอบครัวให้เปลี่ยนพฤติกรรมและปัจจัยเสี่ยงก่อนจะนำไปสู่การเกิดปัญหา อันจะช่วยให้อุปการะครอบครัวสามารถสร้างและเสริมสุขภาพให้แข็งแรงได้ด้วยตนเอง(อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, 2549, หน้า 74) โดยในส่วนของการทำงานร่วมกันระหว่างพยาบาลกับครอบครัวเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพครอบครัวนั้นสามารถสรุปบทบาทของพยาบาลได้ดังนี้ (Friedman, 1986, Bomar, 1996)

บทบาทที่ 1 การเป็นผู้สอนและให้คำปรึกษา (Nurse education and counselor)
 ครอบครัวเป็นผู้มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่แล้วในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย ครอบครัวมีแบบแผนการปฏิบัติตน มีกิจกรรมที่ปฏิบัติในการดำรงชีวิตเพื่อสุขภาพ ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวเลือกทางปฏิบัติในการดูแลสุขภาพก็คือ ความรู้ที่ครอบครัวได้รับ ถ้าครอบครัวได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ จะช่วยเป็นแนวทางในการพิจารณาเลือกปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้นพยาบาลควรแสดงบทบาทการเป็นผู้ให้ข้อมูลด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการสามารถให้ข้อมูล โดยวิธีการสอน ได้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสอนอย่างเป็นทางการเช่น การสอนเป็นกลุ่ม การจัดอบรม การสอนส่วนบุคคล แต่การสอนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย สนทนาในโอกาสอื่น ๆ นี้ไม่ใช่การสอนอย่างเป็นทางการ ซึ่งผู้สอนควรมีความรู้ในเนื้อหาเรื่องที่ตนจะสอน และจะต้องรู้เกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและความพร้อมที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน ควรรู้จักกระบวนการเรียนการสอนว่าจะวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักในการสอนครอบครัวก็คือ สอนเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยการป้องกันโรค และช่วยให้ครอบครัวเกิดทักษะในการเผชิญหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ในการสอนจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนควรมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการเรียนการสอน การสอนส่วนใหญ่เป็นการให้คำแนะนำ เพื่อเตรียมตัว (Anticipatory Guidance) เพราะในเหตุการณ์ชีวิตครอบครัวอาจเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในสภาวะปกติยังไม่ปรากฏปัญหา แต่ในอนาคตอาจมีเหตุการณ์บางอย่างที่คาดคะเนว่าจะเกิดขึ้น และจะมีผลต่อปัญหาได้ถ้าเวลานั้นมาถึง

บทบาทที่ 2 ผู้ร่วมงาน (Collaborator) โดยปฏิบัติตนและตัดสินใจร่วมกับครอบครัว ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล โดยเฉพาะในขั้นตอนของการวางแผน ซึ่งการให้การพยาบาลนั้นบางครั้งพยาบาลอาจมีผู้ใช้ที่เป็นหลักในการดูแล แต่เป็นสมาชิกผู้หนึ่งในทีมสุขภาพ ที่จะร่วมมือกับสมาชิกอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของผู้รับบริการ ซึ่งในการดูแลครอบครัวให้มีสุขภาพดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จำเป็นจะต้องมีบุคคลหลายอาชีพมาทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเรียกว่า ทีมสุขภาพ ที่บุคลากรแต่ละอาชีพในทีมสุขภาพจะร่วมมือกันทำหน้าที่ ของตนเองโดยคำนึงถึงผู้ป่วยและครอบครัวเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงบทบาทของพยาบาลด้านอื่น ๆ อีกได้แก่ บทบาทการเป็นผู้ให้บริการ (Care provider) บทบาทนี้รวมการประเมิน การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล บริการที่ให้แก่สมาชิกและครอบครัว การช่วยเหลือดูแลอาจเป็นบริการปฐมภูมิ ซึ่งเป็นการดูแลด้านร่างกาย อารมณ์ หรือการสนับสนุนบุคคล ครอบครัว บทบาทการเป็นแบบอย่าง (Role model) พยาบาลต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครอบครัว ในพฤติกรรมและการปฏิบัติงานด้วยความเชื่ออาทร บทบาทผู้รักษาประโยชน์ หรือสิทธิครอบครัว (Client advocate) ตามสิทธิที่พึงมี บทบาทผู้จัดการ (Case manager) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวได้รับบริการที่มีคุณภาพ มีความต่อเนื่องครบถ้วน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลไม่ให้มีค่าใช้จ่ายสูงเกินไป บทบาทผู้ค้นหาผู้ป่วย (Case finder) เป็นการค้นหาผู้ที่มีปัญหาในครอบครัว และที่ต้องการบริการสุขภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent and leader) พยาบาลอาจโน้มน้าวให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นภายในครอบครัวให้ดีขึ้น บทบาทผู้ประสานงาน (Coordinator) การประสานงานเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของพยาบาล เพื่อให้การดูแลที่ครอบครัวได้รับมีความต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ทั้งนี้เพราะพยาบาลครอบครัวเป็นบุคคลที่ดูแลครอบครัวค่อนข้างใกล้ชิด และมีระยะเวลาในการดูแลค่อนข้างยาวนาน จึงสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ ในทีมสุขภาพได้ดีเพื่อประโยชน์ของผู้รับบริการ บทบาทผู้ดูแลและนิเทศผู้อื่นในการดูแลร่างกาย (Deliver and supervisor of physical care) บทบาทในการดูแลร่างกายผู้ป่วยเจ็บเป็นบทบาทที่พยาบาลปฏิบัติทั้งในโรงพยาบาลที่แผนกผู้ป่วยนอก แผนกผู้ป่วยใน บ้านของผู้ป่วย นอกจากให้การดูแลร่างกายแล้วอาจมีบทบาทในการนิเทศผู้อื่นทำหน้าที่นี้

บทบาทของผู้แนะแนวเป็นบทบาทสำคัญบทบาทหนึ่งที่พยาบาลครอบครัวควรตระหนัก และนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติกรพยาบาล เพื่อให้ตนเองเป็นแหล่งประโยชน์ที่ครอบครัวสามารถขอข้อมูลแนวทางเลือกต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของครอบครัว แต่ไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาโดยการตัดสินใจของพยาบาลเอง บทบาทนักระบาดวิทยา (Epidemiologist) ในการให้

การพยาบาลครอบครัว จะพบว่าครอบครัวบางครอบครัวอาจมีปัญหาสุขภาพที่อาจติดต่อถึงผู้อื่น ในครอบครัว และชุมชน ซึ่งควรจะมีการรายงานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป บทบาทผู้ปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม (Environmental modifier) ในการดูแลครอบครัว ที่อาจต้องการความช่วยเหลือในการดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น ครอบครัวที่มีคนป่วย คนชรา เด็กอ่อน อาจต้องการการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในที่พำนักให้เหมาะสมกับสภาวะความเจ็บป่วยหรือความต้องการของสมาชิก

สรุปบทบาทของพยาบาลวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้ให้บริการ ซึ่งต้องมีการวางแผน ปฏิบัติการ และประเมินผลบริการให้แก่ครอบครัว บทบาทการเป็นผู้สอนนักศึกษาโดยการสอนอย่างเป็นทางการ โดยการสอนส่วนใหญ่เป็นการให้คำแนะนำ เพื่อเตรียมตัวเผชิญกับเหตุการณ์ชีวิตครอบครัวอาจเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในสภาวะปกติยังไม่ปรากฏปัญหา แต่ในอนาคตอาจมีเหตุการณ์บางอย่างที่คาดคะเนว่าจะเกิดขึ้น และจะมีผลต่อปัญหาได้ถ้าเวลานั้นมาถึง บทบาทการผู้แนะนำ โดยพยาบาลให้ทางเลือกในการปฏิบัติบทบาทของผู้ปกครอง ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ในบิดามารดาที่มีบุตรวัยรุ่น พบว่าได้มีผู้ศึกษาวิจัยบทบาทในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

มลจินทร์ เกียรติสังวร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาคือสัมพันธภาพในครอบครัว

อัญมณี สมด้ว (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูกเรื่องเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมสั่งสอน และความรัก เรื่องการปฏิบัติตนของนักเรียนหญิง เรื่องเพศและการคบเพื่อนต่างเพศนั้นพบว่า กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนที่มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันจะมีการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศ

ปิยวร กุมภีรัตน์ (2546) ศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในจังหวัดแพร่พบว่าปัจจัยอย่างหนึ่งที่นำไปสู่พฤติกรรม

เสี่ยงทางเพศคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวลดลง ขาดการเอาใจใส่ดูแลสมาชิก การไม่ให้ความสำคัญของการให้คำปรึกษา

บุศยา แรกข้าว (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของบิดามารดาต่อการเตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บิดามารดามีบทบาทในการสร้างสัมพันธ์ภาพอยู่ในระดับสูง

ประภาพร สุวรรณกฎ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมพัฒนาความสามารถของมารดาในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาววัยรุ่นตอนต้น พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถและทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาววัยรุ่นตอนต้นดีกว่ากลุ่มทดลอง และดีกว่าก่อนการทดลอง

ศุภาศิริ การิกาญจน์ (2541) ศึกษาเรื่อง บทบาทพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พ่อและแม่มีบทบาทในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาวในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุศยา แรกข้าว (2543) พบว่าบิดามารดามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษาด้านการเบี่ยงเบนทางความรู้สึกทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการหลีกเลี่ยงสถานการณ์วิกฤตอยู่ในระดับปานกลาง แต่บทบาทในการถ่ายทอดความรู้ด้านพัฒนาการทางเพศอยู่ในระดับต่ำ

วาสนา ขอนยาง (2548) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวระยะมีบุตรวัยรุ่นหญิงและทัศนคติเรื่องเพศของวัยรุ่นหญิงพบว่า การปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวด้านการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษามีคะแนนมัธยฐานต่ำสุด

ภารดี บุญเพิ่ม (2544) ศึกษา เรื่อง การสอนเพศศึกษาของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น พบว่า เนื้อหาเพศศึกษาที่ครอบครัวส่วนใหญ่สอนแก่บุตรวัยรุ่นคือ การแต่งกายที่เหมาะสมกับเพศและกาลเทศะ ส่วนเนื้อหาที่ส่วนใหญ่ไม่สอนบุตรคือ ความต้องการทางเพศและการปฏิบัติตัวเพื่อเบี่ยงเบนความต้องการทางเพศ

สุพรรณี นวลนาค (2546) ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องความพร้อมของครอบครัวชนชั้นกลางในการถ่ายทอดเพศศึกษาแก่ลูก พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ แม่ที่มีอาชีพพยาบาลและครูที่มีลูกสาวลูกชายจะเน้นในด้านสุขวิทยาทางเพศแต่ไม่มีความพร้อมในการถ่ายทอดเพศศึกษาในด้านชีววิทยา

จิรารัตน์ พร้อมมูล (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติบทบาทของบิดามารดาและการรับรู้ของบุตรวัยรุ่นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ พบว่า การปฏิบัติบทบาทของบิดามารดาด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของบุตรวัยรุ่นอยู่ในระดับปานกลาง – สูง และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของบิดาและมารดาพบว่า มารดามีการปฏิบัติบทบาทมากกว่าบิดา

สมสมัย โคตรชุม (2546) เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสอนเพศศึกษาของบิดามารดานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสอนเพศศึกษาของบิดามารดาที่ระดับ $P - value < 0.001$ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความรู้เรื่องเพศศึกษา ทศนคติต่อเรื่องเพศ การรับรู้บทบาทและผลการสอนเพศศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศ สัมพันธภาพในครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งผู้มีความสำคัญมากที่สุดที่จะช่วยป้องกันแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นคือผู้ปกครอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทของผู้ปกครองวัยรุ่นตอนต้นใน 3 บทบาทที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แก่ บทบาทการสร้างสัมพันธภาพที่ดี บทบาทการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา และบทบาทการสื่อสารเรื่องเพศ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น หลังจากการศึกษารoles บทบาทของผู้ปกครองแล้วจะนำบทบาทในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของผู้ปกครองที่ยังไม่สมบูรณ์นั้นมาพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งในการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อให้มีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น ดังทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้นของการเย่ (Gagne) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2550) ได้แก่

ขั้นที่ 1 การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่

สอดคล้องกับความตั้งใจ

ขั้นที่ 3 การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว

ขั้นที่ 4 ความสามารถในการจำ (Retention Phase)

ขั้นที่ 5 ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)

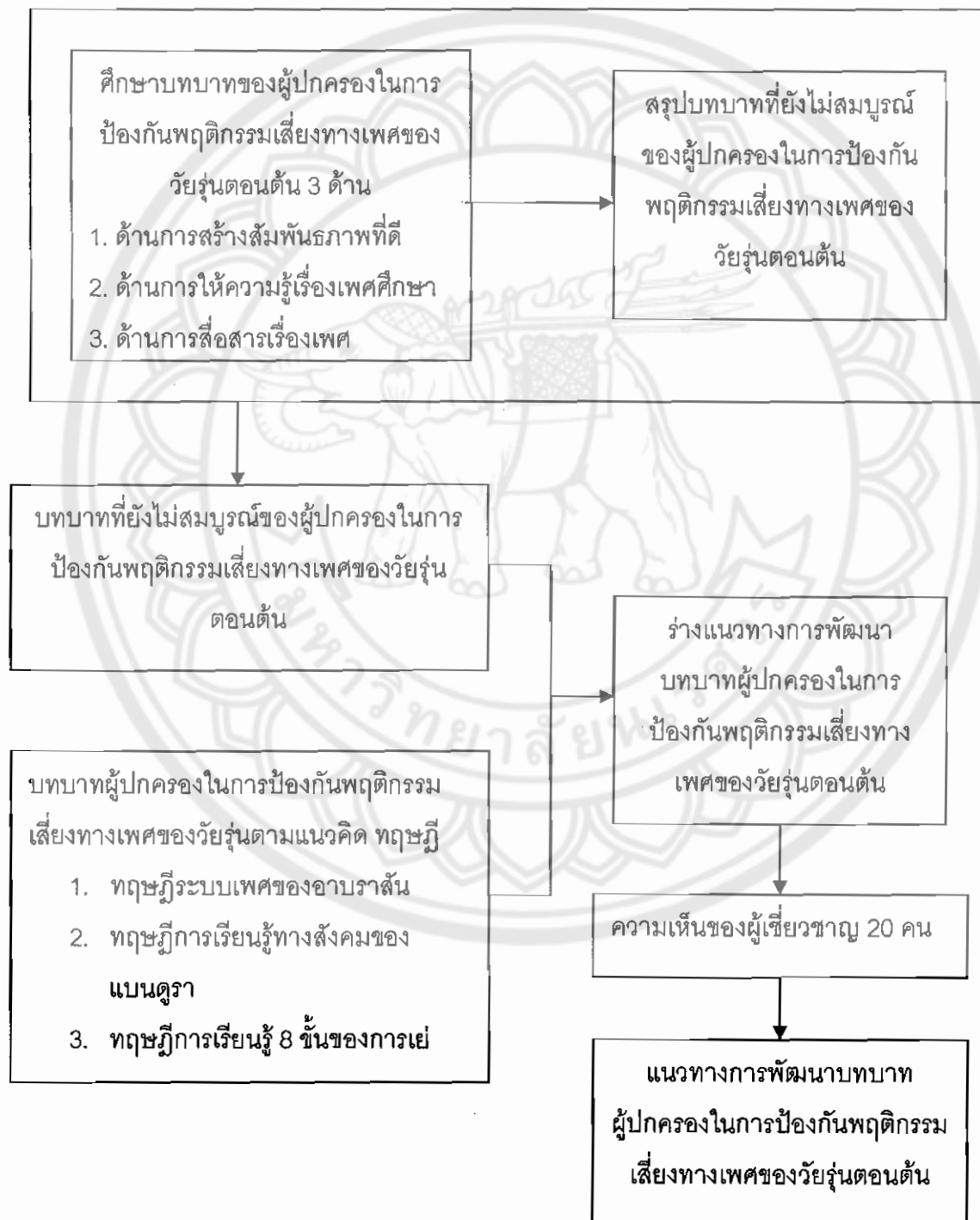
ขั้นที่ 6 การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)

ขั้นที่ 7 การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)

ขั้นที่ 8 การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง

องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ จากแนวคิดกาเย่ (Gagne) คือ 1) ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและระบบประสาทในการรับรู้ 2) สิ่งเร้า (Stimulus) คือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อการตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้

กรอบขั้นตอนการวิจัย

ภาพ 3 แสดงขั้นตอนการวิจัย